TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 6

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

NAMIK KEMAL

VATAN YAHUT SİLİSTRE

TÜRK EDEBİYATI

NAMIK KEMAL
VATAN YAHUT SİLİSTRE

UYARLAMAYA KAYNAK ALINAN ÖZGÜN ESER
GÜLLÜ AGOP, İSTANBUL
1289 [1873]

Sertifika No: 40077

EDİTÖR
HACER ER

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

GRAFİK TASARIM UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASIM: TEMMUZ 2018, İSTANBUL
7. BASIM: ŞUBAT 2020, İSTANBUL

ISBN 978-605-295-483-6

BASKI
DÖRTEL MATBAACILIK SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
ZAFER MAH. 147. SOK. 9-13A
ESENYURT İSTANBUL
Tel: (0212) 565 11 66
Sertifika No: 40970

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE UYARLAYAN: REFİK DURBAŞ

(1944-2018) Liseyi İzmir'de okudu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ndeki öğrenimini yarıda bıraktı. Yirmi yıl *Cumhuriyet* gazetesinde çalıştı. Yazın hayatına hikâye yazarak başladı, daha sonra şiire yöneldi ve ilk şiirini 1962'de *Ege Ekspres* gazetesinde yayımladı. 1962-1964 yılları arasında İzmir'de arkadaşlarıyla *Evrim* dergisini çıkardı. 1967'de *Alan 67*'nin sahipliğini ve yazıişleri müdürlüğünü üstlendi. 1972-1974 yılları arasında *Yeni a* dergisinin yazıişleri müdürlüğünü yaptı. 1989'da Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından "Kapıkule'nin Vatansızları" röportajıyla yılın gazetecisi seçildi. İlk şiir kitabı *Kuş Tufanı* 1971'de yayımlandı. *Çırak Arıyor* kitabıyla 1979'da Yeditepe Şiir Armağanı'nı, *Nereye Uçar Gökyüzü* ile 1983 Behçet Necatigil Şiir Ödülü'nü, *Menzil* ile 1993'te Halil Kocagöz Şiir Ödülü'nü, 2014'te PEN Şiir Ödülü'nü, 2015'te *Bağışla Ziyanımı* ile Yunus Nadi Şiir Ödülü'nü aldı. 2011'de TÜYAP 16. İzmir Kitap Fuarı Onur Konuğu seçildi.

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 6

Oyun

vatan yahut silistre

NAMIK KEMAL

Günümüz Türkçesine Uyarlayan: Refik Durbaş

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Vatan yahut Aşk

Namık Kemal'in tiyatrolarından *Vatan yahut Silistre*, yurtseverlik ve kahramanlığı konu edinmektedir. Oyun 1853 Osmanlı-Rus Harbi'nde cepheye gönüllü olarak giden sevgilisinin ardından savaş alanında onunla beraber bulunmak ve onunla aynı kaderi paylaşmak için asker giysileriyle Silistre savunmasına katılan genç bir kızla sevdiği genç adamın aşkını anlatmaktadır.

Namık Kemal ise olayın 1828 savaşında geçtiğini, fakat kendisinin "belki de düzenli ordu rütbesine muhtaç olan Sıtkı Bey'in macerasını koyabilmek için" Kırım Savaşı'na aktardığını söyleyecektir.

Namık Kemal 1868'de Mustafa Fazıl Paşa'nın[1] desteğiyle *Hürriyet*[2] gazetesini çıkaracak, çeşitli anlaşmazlıklar nedeniyle, 1870'te Zaptiye Nazırı Hüsnü Paşa'nın çağrısıyla İstanbul'a dönecektir. Nuri, Reşat ve Ebüzziya Tevfik Beylerle 1872'de *İbret*[3] gazetesi kiralanır. Aynı yıl *İbret*'te çıkan bir yazısı üzerine gazete dört ay kapatılacak ve İstanbul'dan uzaklaştırılmak için Gelibolu Mutasarrıflığı'na atanacaktır. *Vatan yahut Silistre* oyununu Gelibolu'da yazmaya başlayacak ve oyun 01 Nisan 1873 Salı günü Agop Efendi'nin Gedikpaşa Tiyatrosu'nda sahnelenecektir.

---

1 Mustafa Fazıl Paşa (1829-1875), Osmanlı devlet adamı. Avrupa'da Yeni Osmanlılar'a parasal destekte bulunmuş, bir fon kurarak gazete çıkarmalarını sağlamıştır. Bu sayede *Muhbir*, *Hürriyet*, *Ulûm*, *Fecir* gibi gazeteler çeşitli zamanlarda yayımlanmıştır.

2 *Hürriyet* Londra'da (1868-1870), daha sonra Cenevre'de (1870) yayımlanan, Yeni Osmanlılar'ın yayın organı haftalık siyasi gazete.

3 *İbret* İstanbul'da (1872-1873) cuma ve pazar dışında her gün yayımlanan, Yeni Osmanlılar'ın en etkili yayın organlarından biri olan siyasi gazete.

Oyunu izleyenler arasında Mustafa Fazıl Paşa, Ahmet Mithat Efendi, Bereketzade İsmail Hakkı Bey gibi zamanın ünlüleri bulunmaktadır. İki gece sonra ikinci kez oynanacağı ilan edilecek, ilk oyunda görülen bazı coşkunluklar ikinci oyunda bir gösteri halini alacaktır. Ve daha Namık Kemal temsilin sonunda tiyatrodayken tevkif edilecek, muhakeme edilmeksizin Magosa'ya sürgüne gönderilecektir.

Bu arada Nuri, Ahmet Mithat Efendi, Ebüzziya Tevfik ve Hakkı Efendi adında bir öğrenci de tutuklanacak, üç gün karakolda kaldıktan sonra 9 Nisan Çarşamba günü Çanakkale'ye götürüleceklerdir. Oradan da ayrı vapurla Ebüzziya Tevfik ile Ahmet Mithat Rodos'a, Nuri ve Hakkı Akkâ'ya, Namık Kemal de Kıbrıs'a gönderileceklerdir.

Namık Kemal'in sürülmesi *Vatan* piyesinin oynanmasına dokunmayacaktır. Bu konuda Ebüzziya'nın 21 Mayıs 1908 tarihinde Süleyman Nazif'e yazdığı bir mektuptan alınan şu satırlar oldukça ilginçtir:

"*Silistre* oyunu tiyatro sanatına ait özellik ve niteliklerin isterse bin defa dışında, yüz bin fersah uzağında bulunsun! Kahramanlık anlatısıyla, ölümü değersizleştirmesiyle yaratılışta var olan kahramanlık ve erkeklik duygularını ve özellikle milletin vatanperverlik hislerini coşturarak o geceden itibaren iki ay zarfında 47 kez tekrar olunmuş ve İstanbul'dan uzaklaştırılmamızdan sonra Sultan Abdülaziz bile bir iki kez huzurunda icra ettirdiği gibi İzmir'de, Selanik'te Sultan Murad'ın tahta çıkmasına kadar üç yıl içinde belki 500 kez oynanmış ve üç aydan ibaret olan V. Murad'ın saltanat zamanında ise iki üç günde bir kez Koru ve Bağlarbaşı ve haftada en az üç gece Gedikpaşa ve Konkordiya tiyatrolarında oynanmıştır."

Vatan yahut Silistre Namık Kemal'in oynandığını gördüğü tek piyesidir.

Refik Durbaş

VATAN YAHUT SİLİSTRE

DÖRT PERDE

1 Güllü Agop'un Gedikpaşa Tiyatrosu'nda kurduğu ve adı bu yapıyla özdeşleşmiş tiyatro topluluğu Osmanlı Tiyatrosu'nun 1884'teki amblemi. *Vatan yahut Silistre* 1873'te ilk kez burada sahnelenmiştir.

Kişiler

ZEKİYE HANIM	
HANİFE HANIM	
İSLAM BEY	Gönüllü zabit
AHMET SITKI BEY	Albay
RÜSTEM BEY	Yarbay
ABDULLAH	Albay'ın çavuşu
BİR YARBAY	
BİR BİNBAŞI	
BİRİNCİ SUBAY	
İKİNCİ SUBAY	
ÜÇÜNCÜ SUBAY	
ERLER	
GÖNÜLLÜLER	

I. Perde

Perde açılınca bir tarafı sokağa bakan bir oda görünür. Zekiye, Arnavutluk'a özgü bir kadın elbisesiyle mindere uzanmıştır. Elinde bir kitap, önünde bir mum vardır. İslam Bey de sokakta dolaşmaktadır.

Birinci Sahne

ZEKİYE

ZEKİYE

(*Kitabı yastığın üzerine bırakır*) Ah!.. Anneciğim! Anneciğim! Gönlüme niçin bu kadar iyilik verdin? Fikrimi niçin bu kadar açtın? Şimdi kızını görsen okuttuğuna pişman olurdun.

Benim gönlüm öyle büyük büyük duygulara nasıl dayansın? Benim beynim öyle geniş geniş düşüncelere nasıl tahammül etsin?

Yüreğim ne kadar çok çarpıyor! Sanki göğsümü yerinden koparacak da dışarı fırlayacak... Beynim ne kadar sıkılıyor! Sanki başımı parçalayıp etrafa dağılacak...

(*Elleriyle yüzünü kapayarak*) Anneciğim! Anneciğim! Daima babamı düşünmem için açtığın, hazırladığın zihinde başkası geziyor. Daima seni sevmek için terbiye ettiğin, büyüttüğün gönülde başkası hüküm sürüyor.

Seni babam okutmuş, onun yolunda öldün. Beni de sen okuttun. Oysa benim değil yoluna ölmek, öldüğüne ağlamak bile aklıma gelmiyor!

Ah!.. Hep o! Gözümde o! Hayalimde o! Aklımda o! O! O! O!.. Bir kere sokakta gördüm. Keşke yüzüne baktığım zaman gönlüme düşen ateş gözlerimi eritseydi... Daha ilk bakışta bütün gücümle gözlerimi başka tarafa çevirmek istedim. Ama olmadı. Eyvah!.. Ne vücudumda güç buldum ne gözlerime söz dinletebildim. Sanki ömrümde gördüğüm, duyduğum, okuduğum, düşündüğüm ne kadar güzel şey varsa hepsi bir yere toplanmış, sonra da bir insan çehresi olup karşıma gelmişti.

(*Biraz düşünür.*) Hayat ne kadar da hayret verici şeylerle doluymuş. Birkaç gün önce yanımda biri ağlasa, mutluluk gözyaşları döküyor sanırdım. Bugün, duyduğum kahkahalar bile kulağıma yasmış gibi geliyor! Birkaç gün önce, gamlı bulutlarda şimşek çaktıkça biri gülüyor gibi görünürdü bana. Bugün ise yeni açmış güllerde çiğ görsem, birinin gözyaşı dökülmüş sanıyorum. Birkaç gün önce yüzüm gülüyordu, sanki her şey benimle beraber gülüyordu. Bugün gönlüm ağlıyor, sanki her şey gönlümle beraber ağlıyor! Yine sabah oldu, yine gözüme bir dakika uyku girmedi...

(*Mumları söndürerek*) Zavallı mum! Acaba ben de senin gibi yana yana tükenip gidecek miyim? Beş dakikacık uyuyabilseydim, belki rüyada görürdüm de ayaklarına kapanırdım. Doya doya ağlardım...

Allahım, o mektup neydi?..

Ateşle yazılsa insanı o kadar yakmaz. Okudukça sanki gözlerimden yüzüme, oradan da göğsüme doğru damla damla alev parçaları saçıldı. Acaba sütannem mektubu getirdiği zaman utancımdan nasıl yerlere geçmedim?

İnsan sevincinden ölmüyor, fakat çıldırabilir. Mektup sözünü işittiğim gibi ondan geldiğini anladım. Kendisi gelse belki utanırdım. Çırpınarak üzerine koşmazdım... Gönülde keramet mi vardır nedir? Bazı zamanlar oluyor, görünmeyeni, fark edilmeyeni de biliyor...

Ah, ben o zaman başka kimi düşünebilirdim? Hâlâ kimi düşünüyorum? Mektup babamdan da gelse yine

ondan sanmaz mıydım? Belki dünyaya geldim geleli bir kere yüzünü görmeye can attığım babamdan gelse de üzülürdüm.

Seviyorum, sevmekten kendimi bir türlü alamıyorum. O da beni seviyor. Sevdiği mektubunda yazılı... Kendi el yazısıyla üstelik... Elbette gerçektir... Hayır! Allah o kadar güzel bir vücudun içinde hainlik saklamaz ya! (*İyice düşünür*) Kim bilir? En güzel çiçeklerin arasında yılan da bulunuyor.

Ya Rabbi! Ya Rabbi! İnsanın yüzü gibi gönlünü meydanda yaratsaydın ne olurdu?

İkinci Sahne

İSLAM BEY, ZEKİYE

İSLAM BEY

(*Pencereden girerek*) Ben gönlümü meydana çıkarabilirim. Ne yapayım ki içindeki sırlar sana yine de görünmez.

ZEKİYE

(*İslam Bey'i görünce, oldukça telaşlı bir halde yanına koşmak ister, fakat kendini toplar. Heyecanın etkisiyle bir süre susar. Sonra kendi kendine, kısık bir sesle konuşur.*) Şimdi ben her gün Allah'tan ölümümü istemekte haklı değil miyim? Biri görse bana ne der?

İSLAM BEY

Kimsenin görmesi mümkün değil. Bu kadar gün, bu kadar gecedir kendimi göstermemek için topraklarda yuvarlanıyorum. Sabah oluyor neredeyse, ancak gözler hâlâ açılmadı. Gece bitiyor, uyku daha yeni başladı. Her gece buraları dolaşıyorum, bana güven.

ZEKİYE

(*Sevinci gizleyerek soğuk bir tavırla*) Sizi davet eden mi vardı?

İSLAM BEY

Allah aşkına, ellerini yüzüne tutma. Dünyayı ömrümde bir gün gördüm. Çünkü bana göre dünya sensin. Bir daha görecek miyim, orasını Allah bilir...

Deminden beri casus gibi pencerenin altından sözlerini dinledim. (*Zekiye kırıldığını hissettiren davranışlarda bulunur.*)

Suçumun ne kadar büyük olduğunu bilirim. Aynı şeyi bir başkası bana yapsa gözümde kıyamete kadar alçaklıktan kurtulamazdı. (*Zekiye'nin kırgınlığı artar.*)

Haydut gibi pencereden bir eve girdim. (*Zekiye'nin kırgınlığı daha da artar.*)

Benim buraya girdiğim gibi biri bizim eve girse kanını helal sayar, öldürürdüm. (*Zekiye'nin hallerine telaş da karışır.*)

Ne yapayım ki başka türlüsünü seçemezdim. Seni seviyorum. Senden ayrılacağım. Bugün ağzından, beni sevdiğini duydum. Bugün sana veda edeceğim.

İşte gönlün benden kaçmak istedikçe ayakların bana doğru geliyor. Ben de kendime sahip olabilseydim keşke... Elbette kendimi tutardım. Elbette senin yanında olsun suçlu olmamaya çalışırdım.

Merhamet! Böyle tepeden tırnağa ışıktan oluşmuş bir vücuda, taştan yapılmış bir gönül yakışmaz.

ZEKİYE

(*Gönlüyle dövüşürcesine birtakım telaşlı ve kararsız halden sonra, kendi kendine*) Bu kadar zamandır ölüm azabına dayanıyorum. Olmadı, olmadı... Yine olmadı... (*İslam Bey'e*) Ne istiyorsun benden? Ben kendi halimle uğraşıp duruyorum. Birdenbire peri gibi önüme çıktın. Beni kendimden aldın. Uyusam, rüyamda sen! Uyansam, hayalimde sen! İnsan içinde olsam, gönlümde sen! Yalnız kalsam, karşımda sen! Daima sen! Daima sen! Vücudumu mu istersin? İşte esirinim. Canımı mı istersin? Al da kurtulayım.

İSLAM BEY

Beni gördüğün zaman gözlerini çevirmek istemişsin... Öyle mi merhametsiz? Ben seni gördüğüm zaman gönlümden nelerin geçtiğini bilir misin? Gözkapaklarım bir kere yumulup açılıncaya kadar arada bütün ömrümün kaybolduğunu sanıyordum. Allah'a bin şükür olsun, sen de benim gibi çaresiz seviyorsun. Gönlün sana üstün geliyor.

Sen beni bir kere gördün. Ben seni bir kere gördüm. İşte, gönlümüz ikiz yaratılmış. İşte Allah seni bana, beni sana vermiş. İşte sen can, ben de vücut! Sen muhabbet, ben gönül! Sen güzellik, ben aşk! Sen güneş gibi gözlerimi yaş içinde bırakıyorsun, ben gölge gibi senin, yalnız senin ayağının altında sürünüyorum! Birbirimizden burada ayrılırsak ötede birleşiriz. Bugün ayrılırsak yarın birleşiriz. Ayrı görünürüz, yine buluşuruz. Ayrı sanılırız, daima biriz. Gel, yanıma gel... Bana bir yemin et, ayrılsak da ayrılmasak da dünyada ya da ahirette benden başka kimseye yar olmayacaksın.

ZEKİYE

(*Kendini tutamayarak*) Vallah... (*Kendini toplayarak mahcup bir tavırla*) Ne demek istediğinizi anlayamadım. Ben kendi kendime söyleniyordum... Siz göründünüz... Ben... ben bir şey... söylemedim. Söyledim mi yoksa? Ne diyecektim?.. (*Yine duygularına hâkim olamayarak son derece sert*) Hem beni seviyorsun, hem de ayrılacağız... Niçin ayrılacağız?

İSLAM BEY

Gideceğim. Çünkü...

ZEKİYE

(*Öfkeyle sözünü keserek*) Aklımdan babamın, annemin sevgisini çıkardın. Kardeşimin mezarı gönlümdeydi, onu da unutturdun. Şimdi hayali de kendi gibi kara toprakta yatıyor. Mezarını görmeden aklıma gelmiyor. Ne uykum kaldı ne aklım ne de bir şeye isteğim... Hiçbir şey istemiyorum. Kendinden başka gönlümde bir şey bırakmadın.

Şimdi de kendini elimden alacaksın. Hem de müjdesini kendin getiriyorsun. Kalbimi parçalayacaktın da bana bu merhameti, bu insafı mı gösterecektin? (*Kendi kendine öfkeyle söylenip gezinerek*) Sonunda ne olacak? O, bu memleketten gider, ben de bu dünyadan giderim. Ömrümün her lezzetini kaybettikten sonra kara toprağın nesi var? Birkaç dakikalık can acısından mı korkacağım?

İSLAM BEY

(*Kendini tutamayacak kadar istekli*) Gideceğim...

ZEKİYE

(*Yanına koşar ve konuşmasını keser.*) Önce beni öldür.

İSLAM BEY

(*Duymamış gibi*) Gideceğim...

ZEKİYE

(*Yine sözünü keserek*) Sen de o kadar erkeklik yoksa ben kendimi öldürürüm.

İSLAM BEY

(*Ağırbaşlı ve son derece kararlı bir halde*) Gideceğim... Gideceğim... Gideceğim... Yoluma cehennemin ateşleri saçılsa yine gideceğim. Göğsüme Azrail'in pençesi dayansa yine gideceğim. Babamın mezarını çiğnemek gerekse yine gideceğim. Annemin vücudunun ayağımın altında ezileceğini bilsem yine gideceğim. Gerçekten benim için öleceğini bilsem yine gideceğim.

ZEKİYE

(*Öfkeyle gezinir, sesi duyulacak şekilde kendi kendine*) Ah, inanmıyor!.. Kendisi için öleceğime inanmıyor. Belki öldüğüm zaman da inanmaz. (*Hışımla İslam Bey'e döner*) Gideceksin... Gideceksin... Niçin gideceksin?

İSLAM BEY

(*Ağırbaşlılıkla*) Kandil geceleri mezar ziyaretine gidersin ya?

ZEKİYE

(*Öfkeyle*) Giderim... Sonra?..

İSLAM BEY

Hiç benim ailemden oralarda yatan gördün mü? Atalarımdan kırk iki şehidin adını bilirim. Rahat döşeğin-

de ölmüş bir adam işitmedim. Anladın ya! Bir adam işitmedim.

Devlet savaş açmış. Düşman sınırda şehitlerimizin kemiklerini, topraklarını çiğnemeye çalışıyor. Nasıl olur! Düşmanın silahı vatana çevrilsin de karşısında önce benim göğsümü bulmasın? Nasıl olur! Vatan tehlikede olsun da ben evimde rahat oturayım! Nasıl olur! Devlet yerinden oynasın da ben mıhlanmış gibi burada kalayım! Nasıl olur! Bugün vatan sevgisi her şeyden kutsal olsun da ben yalnız senin aşkınla uğraşayım? Nasıl olur! Dünyada her şeyin ilerlediğini bilirken ben niçin babamdan, atalarımdan geri kalayım? Vatan! Vatan!.. Vatan tehlikede diyorum! İşitmiyor musun?

Beni Allah yarattı, vatan büyüttü. Allah besliyor, vatan için besliyor! Ben doğduğum zaman açtım. Vatan karnımı doyurdu. Çıplaktım, vatan sayesinde giyindim. Vatanımın nimeti kemiklerimde duruyor. Vücudum vatanın toprağından, nefesim vatanın havasından... Ben şimdi vatan için ölmeyeceksem, niçin doğdum? Ben adam değil miyim? Görevim yok mu?.. Vatanımı sevmeyeyim mi? Ah, vatanını sevmeyen adamdan nasıl aşk beklersin?

ZEKİYE

Eğer... Vatan... vatan olunca... ben... ne derim? Ben... ben ne diyebilirim? Git! Git beyim! Dünyanın bu hali de varmış. Ben vatanın ne demek olduğunu bilirdim. Ancak, iki kalbi birbirinden koparabileceğini bilmezdim. Meğer koparırmış. Benim gönlümü kopardı, hâlâ içime kanlar akıyor. Gözümle görmüş gibi biliyorum. İstediği kadar aksın. Git beyim! Ben olsa olsa iki damla yaş dökerim. İzin vermezsen onu da dökmem, gönlümde saklarım. İsterse her damlası bir zehir olsun. Savaşa gideceksin, değil mi? Vatanın için gideceksin, değil mi? Beni de unut, dünyayı da. Ben... ben bir mektubunu bile istemem. İnşallah gider gelirsin. O zaman burada beni bekliyor bulursun. Ben her zaman beklerim. Yok eğer, of!.. Her sözde sanki ciğerim yanıyor. (*Ağlayıp yere kapanır.*)

İSLAM BEY

Bari gerisini de ben tamamlayayım. Eğer vatanım için şehit olacak kadar bahtım açıksa o zaman sen de istediğin kişiyi seçebilirsin.

ZEKİYE

Allah yüz bin kere canımı alsın. Bana, gözünün önünde, ellerimle kalbimi parçalatacaksın. Sen şehit olursan mı? O zaman benim dünyayla ne ilgim kalır? Ben niçin yaşayacağım? Hayatından bıkanlara ölümden kolay ne var? Yolunda ölmez miyim sanıyorsun? Bir kere yüzüme bak, ölüden ne farkım kalmış? (*Kendi kendine*) Acaba birbirinden ayrılmış da ölmüş iki garibin toprağını havada birleştirecek kadar feleğin insafı yok mudur? (*Sevgiyle*) Gel beyim! Benden bir yemin istemiyor muydun? Âlemleri sevgi üzerine yaratan Rabbimin bin bir adına yemin ederim. Dünyada da ahirette de Zekiye senindir, senin kulundur.

İSLAM BEY

Ben de Allah'ın...

ZEKİYE

(*Sözünü keserek*) Sus, yemin edeceksen istemem. Ağzından bir yalan çıkabileceğini bir dakika düşünsem, o dakika çıldırırım. Ah, bilsen seni gözüm nasıl görüyor! Gönlüm nasıl biliyor... Yüzüne baktıkça, Allah'ın lütfu canlanmış da önümde geziyor sanıyorum. Sen erkeksin. Belki böyle şeyler aklına gelmez. Seni gördükçe ne düşünüyorum biliyor musun? Sen gittikten sonra aklında kalacak olan hayalimi kıskanıyorum. Delilik... Değil mi?

İSLAM BEY

Allah aşkına biraz gayret. Bırak da veda edebileyim. Benim kalbimi demirden mi sanıyorsun? (*Kendi kendine*) Vatan uğrunda her şeyi feda etmeye kendimi herkesten daha çok hazır hissederken, on yedi yaşındaki bir kız kadar olamadım. Ben kederimden ağlamamaya çalışıyorum. O merhametinden gülmeye uğraşıyor. (*Biraz düşündükten sonra*) Artık ölsem de gam yemem. Senin bu halini gördüm ya! Vatanda senin gibi bir kız

görmek, sana sahip olmaktan da büyüktür. (*Uykudan uyanır gibi*) Hem... Emin ol, düşman üzerime gülle değil, yanardağlar, kuyrukluyıldızlar atsa yine ölmeyeceğim.

ZEKİYE

Umut... Hayal...

İSLAM BEY

Sen Allah'ın adaletini bilmez misin?

ZEKİYE

Bilsem ne olur?

İSLAM BEY

Bir kere düşün. Vatan ki herkesin hakkını, hayatını korurken onun korunması söz konusu olunca vatan evladını sınıra zorla gönderiyorlar. Vatan, herkesin öz annesidir. Birçok insan sağlığında sütünden, hastalığında ilacından geçinmeye çalışır. Bu vatanın her karış toprağı atalarımızın kanıyla yoğrulmuştur. Kimse üzerinde iki damla gözyaşı dökmek istemiyor. Üzerinde kırk milyon can var. Uğrunda isteyerek can verecek kırk kişiye sahip değil. Bu vatan ki, bir zamanlar kılıcının gölgesinde birkaç devlet yaşatırken, şimdi ancak birkaç devletin sayesinde kendini koruyabiliyor. Vatan... Erkeklerimizin hâlâ anlamını bilmediği kelime. Kadınlarımızsa adını dahi duymamış. İşte, kibir say, gurur say, delilik say, her ne sayarsan say... Ben o vatanı sana bana muhtaç görüyorum. Vatan, benim gibi bir asker ister. Fikrinde ne kadar umudu, gönlünde ne kadar arzusu olursa olsun, vatan adını duyar duymaz hepsi birden sabaha rast gelmiş yıldız gibi sönmüyorsa vay haline. Ve senin gibi bir anne ister ki benim gibi bir evlat yetiştirebilsin.

Memleketimizde bu vatanseverlik fikri, anne karnına yeni düşen çocuk gibi küçücük bir şeydir. Allah'ın adaletine yakışır mı seni beni bu dünyadan alarak o fikrin ve o fikir sahiplerinin varlığını anlamsız bırakmak! Estağfurullah[1]! Bir kadının karnını yarıp da içindeki saçı

---

1 Burada "hâşâ, asla, katiyen, hiçbir zaman" anlamında ret sözü olarak kullanılmıştır.

bitmedik masumu parçalamak Kalabaka[1] haydutlarına yakışır. Kaderde öyle zulümler olmaz. Elbette olmaz. Hem yaşayacağız hem de vatanın gelecekteki iyi günlerini göreceğiz. Daha sonra da ardımızda vatan yolunda ölmeyi bin yıl yaşamaktan hayırlı sayan çocuklar bırakacağız. Görürsün bak! Çok geçmeden beni karşında kurşun yarasından yapılmış rütbelerle süslü görürsün.

ZEKİYE

Hayal... Hayal... Babam da böyle şeyler söylermiş, böyle umutlarda bulunurmuş. Annem her gece anlatırdı. Sonunda ne oldu? Hâlâ öldüğü yeri kimse bilmiyor.

İSLAM BEY

Neden öldüğüne inanıyorsun?

ZEKİYE

Hiç sağ olan adam on beş yıl sevgili eşine, sevgili oğluna, sevgili kızına bir haber olsun göndermez mi?

İSLAM BEY

Kim bilir? İnşallah şu savaştan sapasağlam dönmek nasip olsun, bak ben sana babandan nasıl bir haber getiririm.

ZEKİYE

Ölmüş adamın ne haberi olacak?

İSLAM BEY

Mezarını olsun öğreniriz. Zaman yaklaşıyor. Gel, seninle mertçe veda edelim. O ışıktan parlak, gülden temiz ağzınla vatanına dua et. Allah elbette kabul eder. (*Kendini tutup gülmeye çalışarak*) Gözlerinden dökülen inci taneleri nedir? Hani dayanacaktın? Hani ağlamayacaktın? Biraz gülmez misin? Gül yüzün tebessüm etmeyince baygın gözlerinden daha hüzünlü duruyor. (*Kendi kendine*) Mertçe yapabildiğim veda buysa âşıkça olanını Allah kimseye göstermesin. Gayret... Biraz gayret edelim. Seni Allah'ın birliğine emanet ettim. Vatanına dua etmeyi unutma. İşte... İşte ben gidiyorum. Ben gidiyorum. Gidiyorum. Gidiyorum. Yaşasın vatan! (*Zekiye oturduğu yere yığılır, İslam Bey çıkar.*)

---

1 O dönem Rumeli civarında, pek çok kötü işe bulaşan acımasız bir eşkıya grubu.

Üçüncü Sahne

ZEKİYE

ZEKİYE

(*Bir iki dakika o durumda kaldıktan sonra, odanın her tarafına göz gezdirerek*) Sonunda gitti... Yoksa rüya mıydı? Ah... Sevinecek bir şey olsaydı belki rüya çıkardı. Beni de kendi gibi dayanıklı sanıyor, değil mi? Gösterdiğim çabaya inanır, öyle mi?

Ah, gönlümde ne ateşler yanıyor. Ciğerime ne hançerler vuruluyor. Gözümden ne zehirler akıyor!.. Bilseydi belki beni böyle bırakacağına acırdı da öldürür öyle giderdi. Beyim! Sen beni vatanın için terk ettin. Ben seni kimin için terk edeyim? Benim vatanım da sendin, canım da... Seni iki kerecik görmek nasip oldu. Gördüğüm zamanların bir dakikası geri dönebilse, yerine tüm ömrümü verirdim. Şimdi yanımdaydı, tutamadım! Hâlâ bağırsam sesimi duyabilecek... Sanki gönlümün eli var da boğazımı sıkıyor. Hâlâ koşsam arkasından yetişebileceğim... Sanki gönlümün zinciri var vücudumu sarıyor, gücümü kesiyor. Ayaklarımı birbirine dolaştırıyor.

Ayrılık... Ayrılık... Yine ayrılık... Ah, sanki nefes mi alıyorum? Canımın bir parçası kopuyor da ağzımdan yere dökülüyor.

(*Biraz düşündükten sonra*) Niçin ölümü bekleyip durayım? Zaten her nefeste ömrüm tükenip gidiyor. Bu durumda zaten üç gün yaşamam.

Bugün ölüversem ne olur? Gönlümün paralanmadık neresi kaldı? Varsın üzerinde bir de bıçak yarası bulunsun. (*Tekrar düşünür*) Ya o? O yaşayacak. Eğer duyar da benden sonra kendini öldürürse... Niçin, niçin öldürsün? Onun vatanı var, vatanı için hizmet edecek. Vatanını benden fazla sevmeseydi beni bırakıp gitmezdi. Sanki öldükten sonra hayalinde mi kalacağım? Annemi gözümün önüne getirmek istiyorum da mümkün olmuyor –zavallı

kadının mezarda gözlerine baksalar hâlâ gözbebeğinde Zekiye'si bulunur. O niçin daima beni düşünsün?.. Kara toprak neleri örtmez? Yokluk içinde neler kaybolmaz? (*Biraz düşündükten sonra*) Ya benden sonra... Ya benden sonra bir başkasını severse... Dünya bu ya! Kim bilir? Yemin de etmedi, ben ettirmedim. (*Hayalet görmüş gibi korkuyla minderin üstüne yığılır*) Yok, yok... O dünyada benden başka kimseyi sevmez. Kimseyi sevemez. Severse mezarımı parçalar, kanlı kefenimle önüne çıkarım. (*Öfkeyle acı acı gülerek*) Ben onun yoluna öleyim de o başkasını sevsin. Ah, kendimi öldürüp de düşmanımı düşmansız mı bırakayım? (*Yine mindere kapanarak*) Ya Rabbi! Ya Rabbi! Ben mezarın yılanlarına, çıyanlarına razıyım. Gözümün önünde korkunç korkunç hayaller geziyor. Anneciğim, anneciğim... Kara topraklarda yatacağına kızının yanında olsan ne olurdu? Aç... Kollarını aç!.. Kucağını aç!.. Ah, üşüyorum, korkuyorum. Kendi hayalimden, kendi düşüncelerimden, kendi kendimden korkuyorum. Kucağını açamazsan bari mezarını aç da ben de bir tarafa sokulayım.

Dördüncü Sahne

ZEKİYE (*Odada*), İSLAM BEY ve GÖNÜLLÜLER (*Dışarıda*)

İSLAM BEY

(*Sokakta*) Arkadaşlar, hep buradayız, değil mi?

(*Zekiye sesi işitir, pencereye koşar, saklanır.*)

BİR GÖNÜLLÜ

(*Çevreyi süzerek*) Hepimiz buradayız.

İSLAM BEY

Kardeşler, bayrağımızın altında toplanmışsınız. Beni önder seçmişsiniz. Övünürüm. Fakat bilmem benden memnun kalacak mısınız?

Ben savaşa gidiyorum, ama ölmek için gidiyorum. Aylığım yok, isteyenler yanıma gelmesin. Yağma düşünmem, düşünenler çevremden çekilsin. Rahat aramam, arayanlar arkama düşmesin. Kurşundan, gülleden korkmam, korkanlar karılarının yanında otursun. Mümkün olsa bütün vatan kardeşlerime şu zayıf vücudumu siper edeceğim. Mümkün olsa vatanımı gönlümün içinde saklayacağım. Göğsüm parça parça olmadıkça, bir taşına kimsenin elini dokundurmayacağım. Duyuyor musunuz? Söylediklerimi anlıyor musunuz? Ölüm korkusunu gönlünüzden çıkarmak elinizden gelir mi? Göğsünüzü vatanın sınırlarını korumak için siper eder misiniz? Kendinizi şimdiden ölmüş bilir misiniz? Ölümünüzü aramaya gidebilir misiniz? Biz vatanı koruyacağız. Allah da bizi koruyacak –korumazsa yine kendi bilir. Kendinize bu kadar güveniyor musunuz? Nereye gideceğimizi bilseniz, hepiniz benim gibi olurdunuz.

Arkadaşlar! Tuna boyuna gideceğiz. Tuna bizim için ölümsüzlük kaynağıdır. Tuna aradan kalkarsa vatan yaşamaz. Vatan yaşamazsa bizler de yaşamayız. Belki yaşayan bulunur. Evet! Belki bulunabilir. (*Öfkesinin doruğunda bir hiddetle*) Yok! Yok! Yaşayan bulunur, fakat o insan değildir. İnsan, vatanın ayaklar altında çiğnendiğini görürse yaşamaz. İnsan, annesinin ayaklar altında çiğnendiğini görürse yaşayamaz. İnsan velinimetinin[1] ayaklar altında çiğnendiğini görürse yaşayamaz. Velinimetini ayak altında görüp de yaşayan köpekten alçaktır! Kardeşler! İnsan köpekten alçak değildir. İnsan hiçbir zaman değil köpekten, hiçbir şeyden alçak olamaz. İnsandan büyük bir Allah vardır!

Allah vatana muhabbet duymayı, vatanı sevmeyi emrediyor. Bizim vatanımız Tuna demektir. Çünkü Tuna

1 Velinimet: Bir kimsenin nimetinden faydalandığı, birçok şeyini ona borçlu olduğu kimse.

elden gidince vatan kalmıyor. Tuna kıyılarının neresini karıştırsanız oralarda atalarınızın kemiklerini bulursunuz. Tuna'nın suyu bulandıkça üzerine çıkan topraklar, onu korumak için şehit olanların izlerini taşır. Osmanlı'nın adı duyuldu duyulalı Tuna geçildi. Hem de birkaç kez geçildi. Birçok kez geçildi. Ama hiçbir zaman alınamadı. Osmanlılar durdukça da alınamaz. Hele Osmanlı Osmanlılığın ne demek olduğunu bilirse hiçbir zaman alınamaz. Vatanınız için ölmeye hazır mısınız? Biz ölmeyince düşman Tuna'dan geçemeyecek. Geçenler bizi ya ölmüş ya da yaralı bulacak. Ben öleceğim diyorum. İçinizde ölümden korkmayanlar kimlerdir? Arkamdan ayrılmayacağınıza Allah adına yemin eder misiniz?

GÖNÜLLÜLER

Allah adına yemin ederiz. Besa[1]! Besa! Besa!

Beşinci Sahne

ZEKİYE

ZEKİYE

(*Pencerenin önünde acı acı güler.*) Beyi seven hiçbir zaman arkasından ayrılmazmış. Bak, konuşurken vatandan başka bir şey düşünüp söylüyor mu? Bak, hiç aklına burada bir zavallının durduğu geldi mi? Kendisinden ayrılmayı canından ayrılmayla bir tutan kadın aklına geldi mi? Seni seven hiçbir zaman arkandan ayrılmazmış, öyle mi? İşte ben de ayrılmayacağım. Ama erkek değilmişim. Olsun! Kim bilecek?

---

1 (Arn.) Arnavut yemini; ant etme, sözleşme, antlaşma.

Altıncı Sahne

ZEKİYE, HANİFE

HANİFE

(*Odaya girer*) Kızım! Hanım kızım! (*Zekiye telaşla öbür odaya koşar.*) Nereye gidiyor? Nereye gidiyorsun? Kızım, benim hanım kızım! Ben hasta olunca bir fincan ilacı iki saatte getirir. Kendi istediği iş için bak nasıl da keklik gibi sekiyor...

ZEKİYE

(*Yarı giyinik bir halde odaya girer, Hanife'yi görmez, bir yandan da giyinir.*) Kardeşim! Bu kucağımda öldüğün zaman sırtından çıkmıştı, ben de saklamıştım. Şimdi kim bilir ben kimin kucağında öleceğim de sırtımda bulunacak? Hastalık bulaşırmış. Keşke gerçek olsa da bana bulaşsa... Keşke benim de bir kardeşim olsa, kucağında ölsem...

HANİFE

Bu nasıl kıyafet? Ne yapıyorsun?

ZEKİYE

(*Öfke ve üzüntüyle titreyerek*) Gel buraya kadın! Beni bahçelere götür de erkeklere göster diye sana kim dedi? Bana bir erkekten mektup getir diye sana kim dedi? Kim dedi? Kim dedi, söyle bakayım?

HANİFE

Kızım! Hanım kızım! Ne oluyorsun?

ZEKİYE

Ne mi oluyorum? Ben bilir miyim ne oluyorum? Çıldırıyorum. Aklım başımdan gidiyor. Kendimi öldüreceğim. Anladın mı? Nedeni de sensin. Hepsinin nedeni sensin. Hepsinin...

HANİFE

A kızım, ben ne yaptım?

ZEKİYE

Ne mi yaptın? "Beni seven arkamdan ayrılmaz!" dedi, işitmedin mi? Sesi hâlâ buralarda geziniyor, işitmiyor

musun? Yüreğime sarılan aslan pençesini görmüyor musun? Beni çekiyor. Hem de nasıl çekiyor! Bir kere de yüzüme bak! Hiç benim gözlerimi böyle kan içinde gördün mü? Yüzümü böyle toprak renginde ha? Çekiyor, aslan pençesi çekiyor... Ta yüreğimde... Ta can evimde... Nedeni de sensin. Anla da "Ben ne yaptım?" deme. (*Mindere kapanıp ağlayarak*) Keşke bana süt yerine zehir verseydin de bunları görmeseydim...

HANİFE

Kızım! Hanım kızım! Hay Allah canımı alsın! Ne diyeceğimi de bilmiyorum.

ZEKİYE

(*Kendini toplayarak*) Sütanneciğim! Benim merhametli sütanneciğim! Ben sana böyle acı sözler söyler miydim? Ben senin yüzüne böyle bağırır mıydım? Elimde değil, kendimi tutamıyorum. Ah! Halimi bilmezsin... Sütanneciğim, verdiğin süt hâlâ iliklerimde duruyor. Hâlâ gözümün önündedir... Ben çocukken ağlarsam kederinden acı acı gülerdin. Gülsem, sevincinden gözlerin dolardı. Benim keyfim kaçsa hastalanırdın. Hastalansam sen sanki ölürdün.

Bak, bu yaşıma geldim de hâlâ kucağına yakışıyorum. Benim için ağladığın yetmedi mi? Döktüğün yaşlar yüzünde yer etmiş! Gönlünü mü kırdım? Sen gücenmezsin, değil mi? Sen bana hakkını helal edersin, değil mi? Sütanneciğim! Anneciğim! Hakkını helal et! Ben gidiyorum.

HANİFE

Kız sen çıldırdın mı? Beni ak saçımla tımarhanelerde mi süründüreceksin? Nereye gidiyorsun?

ZEKİYE

Ah! Nasıl seviyorum bilsen... Gitmezsem mutlaka kendimi öldüreceğim. Dünyam da ahiretim de harap olacak. Bu da umurumda değil. Cehennemde azap ederse Allah eder. O dünyada kalacak. O... Ben kara toprakta yatacağım, o belki başkasının... (*Hızla Hanife'nin kucağına*

koşar.) Ah! Anneciğim! Sanki annem mezardan çıkmış da elbiselerini değiştirmiş. Beni bırak! Beni düşündürme! Çıldırmamı ister misin? Ne kendimi öldürebiliyorum ne ölü gibi yaşamak elimden geliyor. (*Ağlar.*) Gideceğim. Onu seven, bir an bile olsun, ondan ayrılmazmış!

HANİFE

(*Şaşkın şaşkın*) Kızım, kızcağızım! Hay ayaklarım kırılaydı! Hay ağzım kuruyaydı! Hay Allah bin türlü belamı vereydi de...

ZEKİYE

Sus! Kendine beddua etme. Ben şimdi kendimde değilim... Aklım başımda değil. Ölümden beter haller içindeyim. İşte bana bu sıkıntıların bir dakikası, şimdiye kadar yaşadığım hayattan daha lezzetli geliyor. Şimdi gideceğim. Kim bilir bu gece hangi ağacın altında, hangi mezarın üstünde yatacağım? Kim bilir etrafımda akrep mi bulunacak, yılan mı dolaşacak? Kim bilir aç mı kalacağım, susuzluktan mı öleceğim? Gideceğim, yine de gideceğim... İslam'ın ardından gideceğim. O da benim gibi "Gideceğim, gideceğim!" diyordu. (*Hanife şaşkındır. Zekiye gittikçe öfkelenerek daha mert bir tavırla*) Gideceğim. Gideceğim. O gitti, ben hâlâ burada duruyorum. (*Kapıyı şiddetle kapatır, çıkar.*)

Yedinci Sahne

HANİFE

HANİFE

(*Kendini toplayarak*) Ah! Nereye? Kapıyı paralamış! Hâlâ gidiyor. Kızım! Kızım! Kızım Zekiye! Gerçekten gidiyor, gerçekten gitti. Ah!.. (*Mindere yığılır.*)

Perde iner.

II. Perde

Perde açılınca Silistre Kalesi'nin bir tabyasında[1] ötede beride birtakım gönüllülerin oturduğu görülür. Erkek giysileriyle Zekiye de içlerindedir.

Birinci Sahne

GÖNÜLLÜLER, ABDULLAH ÇAVUŞ, ZEKİYE

BİR GÖNÜLLÜ
Susun! Susun!..
BİR BAŞKA GÖNÜLLÜ
Ne var?
ÖNCEKİ GÖNÜLLÜ
Mızıkayı işitmiyor musun?
İKİNCİ GÖNÜLLÜ
E, telaşın neden? İşte asker geliyor.
BİRİNCİ GÖNÜLLÜ
Hava, savaş havası...
ZEKİYE
Mızıka savaş havası çalıyorsa biz de savaş türküsü söyleriz.
İKİNCİ GÖNÜLLÜ
Şunun da çocukluğuna bak!
ABDULLAH ÇAVUŞ
Çocukluk bunun neresinde? Savaşta, savaş türküsü söylemekle kıyamet mi kopar?

---

1 Tabya: Bir bölgeyi savunmak için yapılan ve silahlarla güçlendirilen yapı.

BİRİNCİ GÖNÜLLÜ

Canım susun...

BİRKAÇ KİŞİ BİRDEN

Gelin türküye! Gelin türküye!

(*Hepsi birden*)

Âmalimiz, efkârımız ikbâl-i vatandır
Serhaddimize kale bizim hâk-i bedendir
Osmanlılarız, ziynetimiz kanlı kefendir
Kavgada şahadetle bütün kam alırız biz
Osmanlılarız, can veririz, nam alırız biz
Kan ile kılıçtır görünen bayrağımızda
Can korkusu gezmez ovamızda dağımızda
Her köşede bir şir yatar toprağımızda
Kavgada şahadetle bütün kam alırız biz
Osmanlılarız, can veririz, nam alırız biz
Osmanlı adı her duyana lerze-resandır
Ecdadımızın heybeti maruf-ı cihandır
Fıtrat değişir sanma! Bu kan yine o kandır
Kavgada şahadetle bütün kam alırız biz
Osmanlılarız, can veririz, nam alırız biz
Top patlasın, ateşleri etrafa saçılsın
Cennet kapısı can veren ihvana açılsın
Dünyada ne bulduk ki, ölümden de kaçılsın
Kavgada şahadetle bütün kam alırız biz
Osmanlılarız, can veririz, nam alırız biz[1]

---

1 Bütün arzumuz ve düşüncemiz vatanımızın mutluluğudur / Şu bedenimiz sınırlarımıza kaledir / Osmanlılarız, süsümüz kanlı kefendir / Savaşta şehitlikle bütün tat alırız biz / Osmanlılarız, can veririz, nam alırız biz / Kan ile kılıçtır görünen bayrağımızda / Can korkusu gezmez ovamızda dağımızda / Her köşede bir aslan yatar toprağımızda / (Nakarat) / Osmanlı adını her duyan ürperir / Atalarımızın heybetini bütün dünya bilir / Yaradılış değişir sanma, bu kan yine o kandır / (Nakarat) / Top patlasın, ateşleri etrafa saçılsın / Cennet kapısı can veren dostlara açılsın / Dünyada ne bulduk ki ölümden de kaçılsın / (Nakarat)

İkinci Sahne

SITKI BEY, ABDULLAH ÇAVUŞ, ZEKİYE, GÖNÜLLÜLER

SITKI BEY

Kalede kalmak isteyenler bir tarafa ayrılsın.

BİR GÖNÜLLÜ

Hepimiz burada kalmak istiyoruz. Onun için buraya geldik. Birbirimizden niçin ayrılacağız?

SITKI BEY

(*Hiç kimseyle ilgilenmeyerek*) Ağalar! Düşman suyu geçti. Şehrin öbür tarafında herkes birbirine giriyor. Memleket bir iki güne kadar bütünüyle kuşatılacak gibi görünüyor. Allah korusun! Devletimiz, kalesini kendi askeriyle koruyacak kadar güçlüdür. İçinizde burada olmak istemeyen varsa paşa izin verdi. Hemen bugün dışarı çıkabilir.

BİR GÖNÜLLÜ

Düşman çok, asker az. Bizi azaltmak mı istiyorsunuz?

ABDULLAH ÇAVUŞ

Asker az diye kıyamet kopar mı? Azdan az olur, çoktan çok.

SITKI BEY

Kıyamet mi kopar? Kıyamet mi kopar? Sen sus da biraz bunlar konuşsun!

ABDULLAH ÇAVUŞ

Ay, ben konuşunca kıyamet mi...

SITKI BEY

(*Sözünü keserek*) Suphanallah! Ağalar! Kuşatmada kurşun var, gülle var... Açlık, susuzluk da var. Kim kendini kurtarmak isterse...

BİR GÖNÜLLÜ

(*Albayın karşısına gelir.*) Bey! Bey! Biz buraya kendi isteğimizle geldik. Gelişimiz bugünler içindi. Siz bir elinizle bize düşmanı gösteriyorsunuz, bir elinizle kaçacak

kapıyı. Saçıma sakalıma ak düşmediğine mi bakıyorsunuz? Ben yaşadığım kadar yaşadım. Kefenimi koynuma koydum. Şehitliği göze aldım. Bağdat'tan buraya kadar o niyetle geldim.

ABDULLAH ÇAVUŞ

İşte hepsi de böyle konuşacak... Hepsi de bu akılda... Ay, ne darılıyorsun? Bir kere de iş benim dediğim gibi olsun... Sanki kıyamet mi kopar?

SITKI BEY

(*Gönüllüye seslenerek*) Kardeşim, sözüm size değil.

BİR GÖNÜLLÜ

Peki hangimizedir?

BİR BAŞKA GÖNÜLLÜ

Hangimizi daha savaş başlamadan düşmandan kaçacak kadar alçak sanıyorsunuz?

SITKI BEY

Pekâlâ! Siz de bizim gibi vatan yolunda ölmek istiyorsunuz. Çabanız Allah katında karşılıksız kalmaz. Hayatınız giderse adınız kalır. İnsan olan için öldükten sonra güzel bir ad bırakmak, ölmemekten daha hayırlıdır. Kalbiniz rahat olsun, ölümden korkmayın. Korksanız da korkmasanız da elbette bir gün gelir, o sizi bulur. Kurtulamayacağı şeyden kaçmak insana yakışmaz. (*Zekiye'ye seslenerek*) Çocuk!

ZEKİYE

Efendim!

SITKI BEY

(*Garip bir ifadeyle yüzüne bakar*) Sen kimsin?

ZEKİYE

(*Telaşla*) Âdem.

SITKI BEY

Adın nedir?

ZEKİYE

(*Kendini toplar.*) Âdem, efendim.

SITKI BEY

(*Kendi kendine*) Ne münasebetsiz hayaller! (*Zekiye'ye*) Kaleden çıkma iznin var.

ZEKİYE

Kalede kalmaya izin yok mu?

SITKI BEY

Çocuğum! Ne işe yararsın ki seni alıkoyayım?

ZEKİYE

Vatan için öleceğim. Başka ne yapmamı istersiniz?

SITKI BEY

Sen daha silah bile kullanamazsın.

ZEKİYE

Ben size canımı vermekten söz ediyorum. Siz bana yaşımın küçük olduğunu söylüyorsunuz. Buraya adam öldürmek için mi geldiniz, ölmek için mi? Öldürmek için geldiyseniz beni de öldürün. Ölmek içinse, emin olun sizden daha kolay, daha rahat ölürüm.

ABDULLAH ÇAVUŞ

(*Albaya yaklaşır*) İçimizde şu zavallı çocuk kalınca kıyamet mi kopar?

SITKI BEY

Galiba sen kale elimizden çıkarsa yine "Kıyamet mi kopar?" diyeceksin.

ABDULLAH ÇAVUŞ

Hayır beyim, ben ölmeden kale elden çıkmaz. Öldükten sonra da zaten konuşamam ya! Nasıl olur da "Kıyamet mi kopar?" derim?

ZEKİYE

Benden ne istiyorsunuz? Vatan, bir Allah tekkesi değil midir? Tekkeye gelen kurbanın semizliğine, zayıflığına bakılır mı? Lütfen çocuklarınızın da devlet yolunda ölmelerine izin verin. Bu kadar genç veremden, vebadan ölüyor. Ben de kurşundan, gülleden ölsem ne olur sanki?

ABDULLAH ÇAVUŞ

Şu... Sanki ne olur? Kıyamet mi kopar?

SITKI BEY

(*Şefkatle Zekiye'nin yüzüne bakarak*) Çocuk... (*Kendi kendine*) Bıyıksızı ölmek ister... Ak sakallısı ölmek ister... Ne diyeyim?.. Allah hepsini vatana bağışlasın!

Üçüncü Sahne

İSLAM BEY, ZEKİYE, SITKI BEY, ABDULLAH ÇAVUŞ

İSLAM BEY

(*Göğsünde birkaç yarayla koşarak*) Bey! Bey!

ZEKİYE

Ah!

İSLAM BEY

Sudan geçtiler.

ZEKİYE

Kanlı nişanları göğsünde duruyor.

İSLAM BEY

On bin kadar vardılar. Üç yüz kişiyle karşıladık. Üç saat uğraştık. Üç saatte... Ah, üç saatte... Arkadaşların hepsi toprak oldu, hepsi ahirete gitti. Fakat en azından iki düşmanı da beraberinde götürdüler. Cenazeleri yerde yatıyor. Hâlâ düşman, uyuyan aslan görmüş kartal gibi birine yaklaşamıyor da etrafında dolaşıyor.

Bey! Üç yüz kişiydik. On bin askere karşı durduk. Güllelerin arasında gidip geldik. Başımıza dolu gibi kurşun yağdı. Sonra süngü süngüye geldik. Osmanlı'nın ne demek olduğunu onlara gösterdik. Hepimiz öldük. Ah!.. Hepsi öldü. Yedi kişi kaldık. Sağlıkla kalmasaydık, Allah şahit, ben de onlara katılmak, kavuşmak istedim. Allah da biliyor, ben herkesin önündeydim. Cephanem tükendi, kılıcım kırıldı. Kollarımdan tuttular. Kollarımı bir türlü kurtaramadım. Beni zorla kaleye çektiler. Ne yapayım? Ben ölümü kovaladım, tutamadım. Beni kovalayanlar tuttular. Tutsak oldum. Hiç olmazsa vatandaşlarıma tutsak olmayaydım. Ah vatan! Senin hayatın tehlikede, ben hâlâ sağ duruyorum.

(*Zekiye yavaş yavaş İslam Bey'e yaklaşır. İslam Bey bayılır. Zekiye'nin kucağına düşer. Herkes İslam Bey'in çevresinde toplanır.*)

SITKI BEY

Abdullah, buraya gel. Şimdi beyi al, doğru benim odama götür. Her hizmetine bak. Doktor çağır. Ben gelinceye kadar bir dakika yanından ayrılma, anladın mı?

ABDULLAH ÇAVUŞ

İyi ama ya düşman çatışmaya başlarsa... Ben orada bulunmayacak mıyım?

SITKI BEY

Bulunmadığın zaman kıyamet mi kopar?

ABDULLAH ÇAVUŞ

Evet, öyle ya, kıyamet mi kopar? Kıyamet kopmaz ama... Her neyse... (*Kendini toplayarak*) Ben de kaleyi kurtarmaya çalışacağıma, böyle kaleler değerinde bir yiğidi kurtarmaya çalışırsam kıyamet mi kopar? (*İslam Bey'i kucaklayıp kaldırmak ister.*)

ZEKİYE

Çekil! İşte canım kucağımda... İşte ölüm halinde... Onu da sen mi alacaksın? Biliyor musun, anlıyor musun, seviyorum.

SITKI BEY

Ne oldun çocuğum?

ZEKİYE

(*Kendi haline şaşırıp toparlanmaya çalışarak İslam'ı Abdullah Çavuş'a bırakır ve yavaş yavaş doğrulur.*) Kim?.. Ben mi?.. Demek ki bilmiyorsunuz. Demek ki... (*Tamamen kendini toparlayarak sahte bir metanetle*) Anlamamışsınız. Ben Manastırlıyım. Şimdiye kadar bu adamın sayesinde yaşadım. İşte ölüyor! Görüyorsunuz ya, ölüyor... Canımı alıp da ona verebilir misiniz? Veremezsiniz, değil mi? Ben onun konağında doğdum. Bari bırakın, o da ölecekse benim kucağımda ölsün. Vatan nedir biliyorsunuz, gönül nedir bilmez misiniz?

SITKI BEY

Git, git yavrum. Sen de yanında git. (*Gözyaşlarını siler.*) Uzun zaman oldu... İnsanın gözü nasıl yaşarır, unutmuşum.

(*Zekiye, İslam Bey'in arkasından gider. Ötekiler yavaş yavaş dağılmaya başlar.*)

Dördüncü Sahne

SITKI BEY, RÜSTEM BEY

SITKI BEY

Kaybolmuş. Hiç insan kaybolur mu? Hele de kız... Ben onun nerede olduğunu bilirim. Anasının yanında, kardeşinin yanında... Mezarlarını gözümün önüne getiremiyorum, görmedim ki getireyim! Fakat zihnimde buluyorum. (*Mektuba bir daha göz gezdirir ve acı acı gülerek*) Zavallı adam, kayboldu diye beni avutmak istiyor. Zekiye de gitti, öyle mi? Dünyaya yapyalnız geldim, geldiğim gibi yapyalnız kaldım. Zaten savaştayım. Savaşta vatanın sınırı ile ahiretin sınırı arasında ne fark var? Azrail başucumuzda dolaşıp duruyor. Bugün olmazsa yarın gider, hepsini görürüm.

RÜSTEM BEY

(*Albaya yaklaşır*) Beyefendi, izin verir misiniz? Size bir şey soracağım. Benim bir okul arkadaşım vardı. Adı Ahmet'ti. Tıpkı size benzerdi. Teğmen olarak Manastır'a gitmişti. Sonra kayboldu. On altı, on yedi yıldır haberini alamıyorum. Eğer geçen gün "Ben Harbiye'den[1] çıkmadım" demeseydiniz mutlaka odur, sonradan Sıtkı ismini almış diye düşünecektim. Acaba sizin öyle bir kardeşiniz var mı? Varsa bana durumundan haber verebilir misiniz?

SITKI BEY

Hayır beyim! Benim öyle kardeşim yoktur. Fakat sorduğunuz adamı bilirim. Kendim gibi bilirim. Manastır'da yüzbaşı olmuştu. Bir de Ali Bey diye arkadaşı vardı. Siz Ahmet Bey'i nasıl severseniz, Ahmet Bey de Ali Bey'i öyle severdi. Belki Ali Bey'i de bilirsiniz.

RÜSTEM BEY

Nasıl bilmem! Zavallı çocuk, o da bir kardeşimdi. Öyle kardeş ki, belki gerçek kardeşim olsa düşüncelerimiz,

1 Subay yetiştiren askeri yüksekokul, kara harp okulu.

huylarımız bu kadar benzemezdi. Zavallıyı kurşuna dizmişler.

SITKI BEY

Niçin kurşuna dizdiklerini biliyor musunuz?

RÜSTEM BEY

Hayır, ben o zaman Bağdat'taydım. Bir haber şu evden öteki eve gidinceye kadar yarısına yalan karışıyor. Manastır'dan Bağdat'a gelen haberden ne öğrenilebilir?

SITKI BEY

Anlatayım da dinleyin. Ali Bey Manastır'da evlenmişti. Alayın yarbayı olacak edepsiz, bir gece Bey'in evine misafir gider. Ama ne misafir! Kahrolası namussuz! Uğursuz adam! Vatanı korumak için beline taktığı kılıcı alıp zorla çocuğun eşine doğrultur. Namusuna göz diker. Bir asker, bir insan, böyle bir köpeğe ne yaparsa Ali Bey de onu yapar. Beynine bir mermi sıkar, canını cehenneme gönderir. Askerlik duygusunu, insanlık namusunu bilenlerin hepsi çocuğu alkışlar.

RÜSTEM BEY

Kim alkışlamaz ki!

SITKI BEY

Askeri mahkeme! O hiç sizin görüşünüzde değildi. O zamanki askeri mahkemelerin durumunu bilirsiniz! Rütbece üsttekilere ayak öperek, dayak yiyerek, kısacası yalakalık yaparak yetişen ağalar. Bir duruşmada çocuğun asker kaçağı gibi, vatan haini gibi kurşuna dizilmesine karar verdiler.

RÜSTEM BEY

Allah Allah!..

SITKI BEY

Şimdi bir de kendinizi Ahmet Bey'in yerine koyun. Ali'yi kurşuna dizecek bölükte siz kumandan olsaydınız ve bu iş için emir alsaydınız, ne yapardınız?

RÜSTEM BEY

Allah göstermesin! Ben kurşuna dizilirdim de yine o işi yapmazdım.

SITKI BEY

O da tıpkı sizin gibi düşündü ve öyle davrandı. Anlaşılan o ki, aynı yerlerden geçmişsiniz. Ahmet Bey emri alır almaz doğru askeri mahkemeye gitti. Ben yanındaydım, olanları bilirim. "Ben askere bu yolda can vermek için girdim. İsterseniz beni de Ali Bey'le birlikte kurşuna dizin. Hazırım. Fakat cellat olmak elimden gelmez. Hatta emrettiğiniz iş cellatlık da değil, katillik. O hizmeti de bir başka askerinize gördürün" dedi.

RÜSTEM BEY

Benim aslan kardeşim! İnsan Ahmet'im! Adam böyle olur.

SITKI BEY

Askeri mahkeme bunda da sizin gibi düşünmedi. Ali Bey katildi, Ahmet Bey de asi oldu. Ali'yi kurşuna dizdiler. Ahmet'i de... Ahmet'i de keçe külah ettiler[1]. Keçe külah olmak bir askeri nasıl etkiler, bilirsiniz ya!

RÜSTEM BEY

Allah öyle yargıçların yüz bin türlü belasını versin. O yargıçlara göre insan namusunu korumayacakmış, demek! Asker de her denileni yapıp cellat olmalıymış, öyle mi?

SITKI BEY

Zavallı Ahmet, o da Manastır'da evlenmişti. Üç yaşında bir oğluyla, on dört aylık bir kızı vardı. Gördüğü rezaletin, hakaretin üstüne evine gidemedi. Utandı. İki günahsız çocuğunun yüzüne bakmaktan utandı. O, gülle kurşun yağdığı zamanlar çekinmeyen adam, biri yüzüne bakacak olsa kendisini utancından eriyecek sanırdı. Vahşi hayvanlar gibi ormanlarda, ağaç kovuklarında saklanırdı. Her gün bin kere kendini öldürmeye kalkışırdı. Sonra bu dünyaya kendi seçimiyle gelmediğini düşünürdü. Öbür dünyaya da kendi seçimiyle gitmenin

---

1 Keçe külah etmek: Bir askerin rütbesi alınarak, üniforması çıkarılarak görevine son verilmesi.

uygun olmadığına inanırdı. Bunu yapmaya hakkının olmadığını görürdü. Allah'ın hikmetine, insanın kaderine, dünyanın haline ilişkin ne okumuşsa hepsi gözünün önünde dolaşırdı. Allah'ı, büyük bir hüküm sahibi olarak görmüş, bilmişti. Allah'ını severdi, O'na karşı ibadetlerini de yapardı. Ama gözü o kadar korkmuştu ki merhamet dilemeye cesaret edemezdi.

Fakat insan... İnsan, gözünde o derece alçaktı ki, kendinin de insan olduğunu düşündükçe kendi kendini aldatmaya çalışır, karnını doyurmak için dağ başlarında dört ayaklı yürür, ağzıyla otlardı. Ah! Kendini taşıyıp da bu dünyaya getiren ana, o zaman şüphesiz karnını yüz bin parça ederdi.

Dünya... Hele dünya... Bir kere onun gözüyle bak. Sanki felek bir çocuk, dünya onun elinde bir top... Felek oynar, dünya yuvarlanır. Çocuk oynar, top aşınır. Şimdi kırmızı görünen şey gözünü yumup açıncaya kadar sarı olur. Doğru görünen şey bir anda eğri olur.

(*Kendini kaybederek*) Ah! Kaç bin kere kuyrukluyıldız gibi bir yıldırım olup da bu çocuk oyuncağını, bu alçak toprağı, bu zulüm dünyasını, bu insana mezar olmaktan başka bir şeye yaramayan uğursuzluk âlemini bir vuruşta yüz bin parça etmek hayalleriyle çıldırma noktasına geldim. Kaç bin kere...

RÜSTEM BEY

(*Lafını keserek*) Biz Ahmet Bey'den bahsediyorduk. Şimdi kendinizi anlatmaya başladınız.

SITKI BEY

(*Kendini toplayarak*) Yok, ben bazen anlatırken dalarım öyle. Zavallının yaşadığı felaketleri gözümün önüne getirdim de...

RÜSTEM BEY

Zararı yok. Sonra ne oldu? (*Kendi kendine*) Bu mutlaka Ahmet'tir ya! Kendisinin tanınmasını istemiyor.

SITKI BEY

Sonra ne olacak? Ahirete gidemeyince, dünyada ahiret için yaşayanların dünyası olan Hicaz'a gitmişti. O zamanlar gönlü adeta taş kesilmişti. Belki üzerine hızla çarpılsa ateş çıkardı, fakat kendisine bir şey olmazdı.

RÜSTEM BEY

Hicaz'da da yanında mıydınız? Konuşmanız kendinizi anlatır gibi canlı da...

SITKI BEY

Size dedim ya, her halini bilirim. Kendimi bilir gibi bilirim.

RÜSTEM BEY

(*Kendi kendine*) Hiç kuşku kalmadı.

SITKI BEY

Hicaz'da bulunduğu zaman dünyayı hiç düşünmezdi. Çoluk çocuğunu unutmuştu. Bir türlü vatanını unutamadı. Bir türlü devletin kendini yetiştirmek için harcadığı paraları gönlünden çıkaramadı. Sonunda görev duygusu vicdanına üstün geldi. Yine askere gitti. Ama ne asker! Er!

RÜSTEM BEY

Er mi?

SITKI BEY

Er. Hem erlik tam beş yıl sürdü. Tezkeresini bırakmadıkça onbaşı olamadı.

RÜSTEM BEY

Onbaşı mı olamadın? Sen mi?

SITKI BEY

(*Tehditle bakarak*) Hayır, ben değil o. O... Ahmet Bey! (*Yine kendini toplayarak*) İş o halde kalsa... Eski rütbesini tekrar alıncaya kadar kendini hiç kimseye tanıtmamıştı. Bir daha keçe külah olmayı kim ister? Yalnız o rütbeye geldikten sonra Manastır'da bir dostuna mektup gönderebildi. Zaten Manastır'da hepi topu bir dostu vardı. Mektup gönderişi de ailesinden bir haber

almak içindi. İlk mektupta eşinin kendi için beş sene verem döşeklerinde yattıktan sonra hasret içinde ahirete gittiği yazılmıştı.

İki yıl geçmeden dostundan bir mektup daha aldı. İkinci mektuptan hangi haberi alsa beğenirsiniz? Oğlu da vefat etmiş. Son nefesinde iki söz söylemiş. Önce "Babacığım!" demiş. Sonra "Vatan!.." "Babacığım!" dediği zaman gözlerini gökyüzüne dikmiş. Sanki babasını ararmış. "Vatan" dediğinde de çevresine bakınmış. Sanki her bakışı, "Yatacağım toprağı düşmana çiğnetmeyiniz" dermiş. Felaket bununla kaldı mı sanıyorsunuz? Sonra bir mektup daha... İçinde "Kızın kayboldu" deniliyor. Kızının da öldüğünü söylemek istiyor. Herhalde o zavallı da ihtiyarlamış. O garibin de yüreği zayıflamış. Çektiği sıkıntılardan o kadar yılmış ki. Ahmet'e kendi derdinden bir pay vermeye kıyamamış. İşte Ahmet Bey'in durumunu anladınız. Şimdi onun da senin gibi, belki senden büyük bir rütbesi var. Allah rızası için bir yerde rastlarsan tanıma! İstersen selam bile verme. Adını duyarlarsa yine keçe külah ederler. Eşinin, oğlunun, kızının mezarını göremedi. Belki kendi mezarını da vatanda bırakmazlar. Zavallının vatanı içinde yaşamasını yasakladılar. Belki vatanı için ölmesine de izin vermezler.

RÜSTEM BEY

Beyim! Ahmet Bey benim arkadaşımdı, kardeşimdi. Öldü. O kadar öldü ki, gönlümde, zihnimde hayalini arasan bulamazsın. Fakat bana yine bir kardeş lazım. Sen yerini tutar mısın? Yerine seni koysam kabul eder misin? Edersin, değil mi? Ben Ahmet Bey'i öldü biliyorum. Ben Sıtkı Bey'in dostluğunu istiyorum. Ağzımdan kim Ahmet Bey'in adını duyarsa Sıtkı Bey'i getirsin. Yüzüme çarpsın.

Beşinci Sahne

ÖNCEKİLER, BİR GÖNÜLLÜ, ABDULLAH ÇAVUŞ

BİR GÖNÜLLÜ

(*Telaşla yanlarına gelir*) Bey! Bey! Saldırı var... Düşman geliyor...

ABDULLAH ÇAVUŞ

Sanki biz bunu bilmiyor muyuz? Düşman gelirse kıyamet mi kopar?

SITKI BEY

(*Kendi kendine*) Şu çocuk da bir türlü aklımdan çıkmıyor. Ne garip hayal! Oğlum öleli üç yılı geçti.

(*Savaş müziği çalmaktadır. Trampetler vurulur. Herkes silah başına koşar.*)

Perde iner.

III. Perde

Perde açılınca oldukça düzenli bir oda görünür.
İslam Bey yataktadır.

Birinci Sahne

ZEKİYE, İSLAM BEY

ZEKİYE

(*Kendi kendine*) Uyuyor, hâlâ uyuyor. Sözünü yerine getirmiş. Bak, göğsünde kanlı yaralardan oluşan övünülecek kaç nişan var! Doktor ne diyordu? Bu geceyi de atlatırsa yarına tehlike yokmuş, öyle değil mi? Ah! Umut doktor sözünün doğruluğuna kalırsa... Ben de deli miyim? Hiç –Allah göstermesin, bir tehlike olsa– gönlüm bu kadar rahat olur mu? Ne kadar da tatlı uyuyor. Tek, uykusu bir dakika uzasın! Ömrümden bir yıl azalsa da razıyım. (*Gülümseyerek*) İnsanın aklından ne deli hayaller geçiyor! Acaba... bir kerecik olsun... Ah! Ayrıldığı zaman hayalimi kıskanıyordum. Deli! Şimdi bir gece rüyasında seni gördüğünü söyleseler bu müjdeye canını vermez misin? Uyuyor! Ne güzel uyuyor. Melek de uyusa böyle uyur. Saçları yastığa ne tuhaf dağılmış. Keşke yastığı göğsüm olaydı. Keşke yorganı saçlarım olaydı. Böyle şeyleri insan söylüyor da sonra dayanamıyor. Kucağıma aldım. Aldım da aklım, gönlüm, her şeyim kucağıma geldi sandım. (*Uzaktan uzağa top sesleri işitilmeye başlar.*) Hay Allah kahretsin! Ne hasta bilir, ne yaralı

düşünür. Topun ağzından herkese can dağılsa belki bu kadar zamanında atmaya başlamazlar. Vatanınız için ölmeye mi geldiniz? Peki neden vatanınızdan ayrıldınız? Pekâlâ, ayrıldınız, ölsenize! Ölüm karşınıza gelince şahin görmüş ördek gibi kaçarsınız. Öldürecek adam buldukça, bulutla yarışan kaplan gibi kovalarsınız. Öyle değil mi? Sanki aldığınız canlar vücudunuza girecek. Sanki öldürdüğünüz adamların ömrü sizin olacak. (*Top sesleri gittikçe sıklaşır. İslam Bey uyanır. Zekiye odanın bir köşesine saklanır.*)

İSLAM BEY

Atın! Atın! Uyuyan aslanları uyandırın. Şimdi yüzlerini karşınızda, pençelerini göğsünüzde bulursunuz. Vücudumda ne var? Ha! Yaralanmıştım. Yazık ki kazandığım savaşlar, kırdığım kılıçlar, dağıttığım tümenler... Her şey rüyaymış! Ey Âlemlerin Yaratıcısı! Ben acaba ne büyük günah işledim! Bu durumda bile gözlerimi kapasam da açsam da Zekiye'nin hayali gözlerimin önüne geliyor. İnsanı cehennemdeyken, cennetteymiş gibi göstermek adaletine yakışır mı?.. Dünya bu ya! Elbette yaralanalı çok zamandır... O kadar rüyayı, hayalleri görmek aylar ister.

(*Top sesleri sıklaşır. Öfkeyle*) Ah! Düşman, karşısında adam bulamamış da güllesini kara topraklara, yalçın kayalara atıyor. Bizi siperler içinde görünce kendinde daha fazla yiğitlik fark edecek değil ya! Hele bire iki, bire beş gelsin... Daima kurşununu göğsümüzle, süngüsünü gönlümüzle karşılamaya hazırız.

(*Top sesleri şiddetlenir.*) Patla! Patla! Bu kalede senin sesinden değil, içindeki ateş küreden bile korkacak bir kadın, bir çocuk bulamazsın.

Ne yanlış düşüncelere kapılmışım. Vatan yolunda ölecek kırk kişi yoktur sanırdım. Galiba düşman da Osmanlıları benim gibi görmüş! Evet, Osmanlılar konuşma sırasında vatandan söz açamaz gibi görünürler. O kadar ki, konuştuğun adamı taştan yapılmış heykel sanırsın. Hele karşılarında bir düşmanı göster! Hele vatanın

kutsal topraklarının bir yabancının pis ayaklarıyla çiğnenecek olduğunu anlasınlar! İşte o zaman halka başka bir güç geliyor. İşte o zaman insan, en miskin köylüyle benim aramda bir fark bulamıyor. İşte o zaman o abalı kebeli[1] Türkler, o tatlı sözlü yumuşak yüzlü köylüler, o çifte koşulu öküzden fark etmek istemediğimiz zavallılar tamamen kayboluyor. Yerlerine Osmanlılığın, kahramanlığın ruhu geliyor. En acizi dişiyle kılıca, eliyle kurşuna saldırıyor. Kimse vatanın bir taşını, en küçük, en adi taşını korumak için yavrusunu koruyan dişi aslandan, anasını sakınan erkekten geri kalmıyor. Baksanıza askeri düşmanın önüne getirinceye kadar kırbaç, değnek kullanmak zorunda kaldılar. Şimdi bir kere düşman göründü. O kırbaçla, süngüyle getirdiğimiz askeri ileri gitmekten kılıçla, süngüyle, sopayla engelleyemiyoruz. (*Şiddetle yerinden kalkarak*) Asla! Bu kale senin attığın güllelerle alınmaz. Elinden gelirse git Azrail'le arkadaş ol, önce hepimizin canını alsın, ondan sonra belki... Düşman da görünmüyor ki... Onlardan beş on kişi kanlar içinde yuvarlanmadıkça, bizden bir kişinin ruhunu öbür âleme gönderemiyorsun.

ZEKİYE

Ya Rabbi! Ben şimdi nereye kaçayım? On iki gündür aklı başında değildi de ben kendimi kolayca saklayabiliyordum. Bugün o da mümkün değil.

İSLAM BEY

(*Gittikçe şiddetini artırarak*) At, at! Tek başıma bütün kuvvetine karşı koymazsam Osmanlı adı bana haram olsun! Bir kırık kılıçla sekizini yarım saat kovaladığım askerlerinden alçak olayım! (*Yine yatağa yığılır.*)

ZEKİYE

(*Bu sözleri duyunca yerinden kalkar. Telaşlanmaya başlar.*) Yine kendini hasta edecek...

---

1 Abalı kebeli: Yünden yapılmış kalın ve kaba kumaşlı aba ile çok kalın keçeden yapılma kebe, çobanların giydiği üst giyecekleridir. Köylüler kastedilmektedir.

İSLAM BEY

(*Yatağında toparlanarak*) Kimdir o?

ZEKİYE

(*Yüzünü göstermemeye çalışarak*) Kimse yok efendim. Bendenizim... Abdullah Ağa'yla beraber hizmetinizi görmek için görevlendirmişlerdi de...

İSLAM BEY

Bu ses?.. Baksanıza, ben kaç gündür yatıyorum?

ZEKİYE

(*Oldukça üzgün*) Ben biliyor muyum? Her gece yanınızdaydım. Uzun zaman oldu.

İSLAM BEY

Buraya gelsenize. Buraya... Daha yakınıma... Siz kimsiniz?

ZEKİYE

(*Kendisini gizlemeye çalışarak*) Kim? Ben? Bendeniz mi? Albay sizin hizmetinize...

İSLAM BEY

Ah! Mümkün değil! Allah iki Zekiye yaratmaz... Gözlerimde hayalin nasıl da ikileşiyor... (*Ellerini tutarak*) Söyle, Allah aşkına söyle... Yaralarımdan bayıldığım zaman senin kucağında mı yattım? Buhran içindeyken gözümün önünde daima dolaşan sen miydin? Sen Zekiye'sin, değil mi? Allah aşkına kendini saklama. Sen vallahi Zekiye'sin. Eğer sen Zekiye değilsen ben mutlaka şehit olmuşumdur. Allah bana Zekiye'ye benzeyen bir melek göndermiş. Söyle, eğer bir sevdiğin varsa onun başı üzerine yeminle söyle! Dünyada mıyım, cennette mi?

ZEKİYE

Dünyada bir sevdiğim var, o da sensin. Senin üzerine yemin olsun ki ben Zekiye'yim. Senin Zekiye'nim. Manastır'dan çıkarken "Beni seven arkamdan ayrılmaz!" dediğini unuttun mu? Sesinin yankısı hâlâ kulağımda. Etkisi hâlâ yüreğimde...

İSLAM BEY

Şimdi seni bırakıp da buralara geldiğim için beni ayıplar mısın? Sen rahatını, huzurunu, kadınlığını, hanımlığını

benim için terk edersin. Günde birkaç yoksulu besleyebilirken benim için bir lokma ekmeğe muhtaç olursun. Ya ben... Beni yoktan var eden Rabbim için seni bırakıp buralara gelmez miyim? Bilir misin, bence vatan imanla beraberdir. Vatanını sevmeyen Allah'ını da sevemez.

ZEKİYE

Ah, sen vatanını düşündükçe ne kadar büyüyorsun... Ben de seni düşündükçe büyüyorum. Söyle. Bana böyle sözler söyle. Bunları duydukça ruhum bedenime sığmıyor. Gönlümde güller açıyor. Düşüncelerimde güneşler doğuyor. Bu sözlerin sayesinde ben de erkek oldum. Hem öyle erkek ki, kalbim şu erkek giysileriyle gördüğün halimden daha erkek. Yarın savaş meydanına çık. Sen elbette herkesin önünde bulunacaksın! Ben de sana herkesten yakın olurum. Her fedakârlığı yaparım. Belki seninle ölümü paylaşamayız!.. Yine büyüklük sende, yine kahramanlık sende... Sen vatanın için çalışıyorsun, ben senin için... Sen kendi kendini yetiştirmişsin, ben senin sayende yetişiyorum. (*Dışarıdan bir gürültü duyulur.*)

İSLAM BEY

O ne?

ZEKİYE

Bilmem?

İkinci Sahne

ÖNCEKİLER, SITKI BEY, YARBAY,
ABDULLAH ÇAVUŞ, RÜSTEM BEY, İKİ SUBAY

SITKI BEY

Şuraya toplanalım da birbirimizin derdini anlayalım.

YARBAY

Bundan sonra amaçlarımızı anlamanın bir önemi kaldı mı? Kaleyi kim koruyacak? Devlet burayı paşaya teslim etmemiş miydi? İşte bir gülle gelip paşanın hayatını alıp

götürdü. Komutansız asker nasıl savaşır? Burada duralım da...

ABDULLAH ÇAVUŞ

Eee! Bir paşanın ölümüyle kıyamet mi kopar?

YARBAY

Sus be adam! Kalede çaresiz durumda kalanlara acıyın. Burası gerçekten önemli görülseydi, komutan haber gönderip yardım isterdi.

(*Bütün subay ve askerlerin cevaba hazırlandığı sırada*)

İSLAM BEY

(*Bütün gücüyle yerinden fırlar.*) Herif, şeytan mısın, şeytan da beter bir şey misin? Şeytandan daha kötü ne olabilir? Casus... Mutlaka bu köpek casustur!

Be edepsiz! Devlet bu kaleyi paşaya emanet ettiyse, senin benim burada ne işimiz var? Komutandan ne yardımı bekliyorsun? Sanki yeni gelenler mi senin yerine ölecek? Gülle onları mı hedef alacak? Sen ne güne duruyorsun? Geberdin mi? Şu karşında oturanlar sağ değil mi? Yardım gelip de ne olacak? Buradaki askerler kalenin neresine yetmedi? Sen bu vatanın ekmeğini yemedin mi? Sen bu vatanın sayesinde geçinmiyor musun? Uşaklığa bile hakkın yokken bu rütbeye gelmişsin. Devlete ilk hizmetin bu kaleyi düşmana vermek mi olacak? Senin beline o kılıcı her gelene kaleyi teslim edesin diye mi taktılar? Ne duruyorsunuz? Niye bu köpeği kurşuna dizmiyorsunuz? Biz burada teslim olmak sözlerini de mi duyacaktık? Bunlara da mı dayanacaktık? Kanımız mı dondu, kalbimiz mi atmayan? Burada benden başka Osmanlı yok mu? (*Üzerine saldırmak ister, subaylar araya girer.*)

YARBAY

Sen sus! Ne söyleyeceklerse şu subaylar söylesinler.

İSLAM BEY

(*Rüstem Bey'e*) Bak neler saçmalıyor, siz de mi susuyorsunuz?

RÜSTEM BEY

Ben kalenin teslimini teklif eden haine tüfekle karşılık veririm.

SITKI BEY

Yeter! Bundan sonra kim kalenin teslim edilmesi sözünü ağzına alırsa onu kurşuna dizerim.

BİRİNCİ SUBAY

Bu haini neden yaşatıyorsunuz?

İKİNCİ SUBAY

Düşman karşısındayız. Baruta, kurşuna yazık değil mi?

İSLAM BEY

Ben onu bir kılıçta iki parça ederim.

İKİNCİ SUBAY

Alçağın kirli kanını akıtmak neye yarar?

BİRİNCİ SUBAY

İyi düşünün! Sağ bırakmak tehlikeli olabilir.

SITKI BEY

(*Abdullah Çavuş'a*) Şunu götür, yeraltındaki odalardan birine hapset. Kapısının önüne de iki nöbetçi bırak!

İSLAM BEY

Bey, niçin tehlikeyi düşünmüyorsunuz?

SITKI BEY

Kötülüğün önünü mezar kadar hapishane de alır.

Üçüncü Sahne

ÖNCEKİLER, BAŞKA BİR SUBAY

SUBAY

(*Dışarıdan gelerek*) Düşman sağ tarafa yığılmış geliyor. Silah başına! Silah başına!

(*Savaş trampeti çalmaya başlar. Herkes aceleyle dışarı çıkar.*)

Dördüncü Sahne

SITKI BEY, İSLAM BEY, ZEKİYE

SITKI BEY

(*İslam Bey'in önünü keserek*) Sen biraz dursana! Bilir misin kale gerçekten tehlikede? Ne yardım geliyor, ne erzak var, ne para... Ne de subay kaldı... Allah bilir ama devlet bu kaleyi gözden çıkarmışa benziyor.

İSLAM BEY

Albayım, o nasıl söz? Hiç devlet kalesini gözden çıkarır mı? Komutan ne yapsın? Düşman çok, asker az! Onlar bizim gayretimize güveniyorlar da düzenlerini bozmuyorlar. Keşke gelen ilk kurşun canımı alsaydı da sizden bu sözleri duymasaydım.

SITKI BEY

Oğlum, ben kalenin teslim edilmesini istemiyorum. Kurtarmak için bir çare arıyorum. Kalenin teslim edilmesini düşünen, seninle düşünce alışverişinde bulunur mu?

İSLAM BEY

Kurtarmaya çare... Savaşırız, ölürüz! Teslim olmayız...

SITKI BEY

Kaleyi kurtarmak için gerçekten de bir çare var ama... Bu uğurda ölebilecek adam lazım.

İSLAM BEY

Ben daha ölmedim.

SITKI BEY

Ölmedin ama hastasın.

İSLAM BEY

Suphanallah![1] Hasta olan ölemez mi? Beyim, siz düşüncenizi söyleyin. Ben vatanım için hastayken de ölürüm, sağken de ölürüm. Bir kere ölsem, dirilsem, yine ölürüm.

---

1 Umulmadık, beklenmedik bir olay veya davranış karşısında, "Allah Allah! Bu nasıl iştir! Nasıl olur! Nasıl yapılır" anlamında şaşkınlık belirten söz.

SITKI BEY

Bu gece düşmanın içine girip cephanesini ateşleyebilir misin?

İSLAM BEY

Ateşleyebilirim. Hatta gerekirse üzerine oturur öyle ateşlerim. Fakat düşman ordusunun içine girmek mümkün olur mu, orasını bilemiyorum.

SITKI BEY

İşte sorun da bu ya! Bu düşünce çılgınlık gibi bir şey. Yüzde bir umut ya var, ya yok... Geri kalan ihtimal de yakalanıp kurşuna dizilmek. Elinden tutup cephanenin başına götürsem zaten ölümü göze alacak bin kişi bulurum. Bu kadar tehlikeli zamanlarda her türlü çareyi denemek gerek. Bu bence inanç sorunu. Hatta karar verdim, bu gece orduya gireceğim. Fakat yanıma bir arkadaş arıyorum.

İSLAM BEY

İşe girişmek için ben yeterli değil miyim?

SITKI BEY

Bir kişi yeterli olsaydı, yapacağım işi şimdiye kadar kendim yapmaz mıydım sanıyorsun?

İSLAM BEY

Bey, bu nasıl bir düşünce? Bu tabya senin varlığınla burada duruyor. Yiğitçe bir hareket için asıl amacı nasıl feda edersin?

SITKI BEY

A bey! Sen deminki edepsizin sözlerine mi bakarsın? Burada bu kadar eğitim görmüş, bu kadar her rütbesini bir savaşta kazanmış subayımız, ecelle pençeleşmekten çekinmez askerimiz var. Ah! Hastaydın, görmedin, ne kahramanlıklar yaşandı... Düşman her gün kırkar ellişer bin kişiyle saldırıyordu. Bizimkilerden ikişer üçer bin kişi bir yere toplanınca tabyaları korumakla kalmaz, meydan savaşına da çıkarlardı. Bir kılıç on beş süngüyle çarpışır. Dişler, tırnaklar silah olur. Ateşli gülleleri kucaklayıp düşmanını kafasına fırlatanlar... Kesilmiş kolunu yerinden koparıp silah gibi tutanlar... Allah bilir ya

kavgalarımızı görseydin, *Şehnâme*[1] hikâyelerinin gerçek olduğunu sanırdın. Emin ol! Bu askerin her biri, bin canı olsa binini de verir, kalenin bir taşını vermez.

İSLAM BEY

(*Gözyaşlarını silerek*) Ben de kız çocukları gibi sevincimden ağlıyorum. Bilirim, asker bu kaleyi vermez. Fakat düşman zorla alır. Paşa şehit oldu. Sen de kendini feda edersen bu savaşı kim idare edecek? Senden fikir almayınca kim iş yapabilir? Hem kendini feda ederek ordunun başını vereceksin... Hem sonra kollar, ayaklar çalışır diyeceksin. Allah aşkına etme! Vatanına merhamet et!

SITKI BEY

Ne yapayım evlat? En son çareyi de bir adamın üzerine mi yükleyeyim? Ya işin ortasında yardıma ihtiyaç duyulursa? Orduya hiç kimsenin fark edemeyeceği bir şekilde girilecek. Kim bilir ne olur?

ZEKİYE

(*Bulunduğu köşeden çıkar.*) Madem bu işe iki kişi gerek, biri de ben olurum.

SITKI BEY

O kim? Ah zavallı çocuk! Sen yerinde otur.

İSLAM BEY

(*Zekiye'ye*) Ne söylüyorsun?

ZEKİYE

(*İslam Bey'e*) Merhametsiz! Mezarının bir parça yerini de mi benden esirgeyeceksin? (*Sıtkı Bey'e*) Lütfen kabul edin. Siz ölmeye bir adam arıyorsunuz. Öldürmeye gücüm yoksa da ölmeye pekâlâ gücüm yeter. Daha önce de söyledim, sizden daha kolay ölürüm. Düşman ordusuna sızmak için değişiklik yapmak gerektiğini söylediniz. Rumeliliyim, biraz dil bilirim, tanınmamak benim için daha rahat bir iştir. Kılık değiştirdiğimde kendimi kolay kolay belli etmem. İnanmazsanız İslam Bey'e sorun.

İSLAM BEY

(*Tereddütle*) Çocuk haklı gibi görünüyor.

---

1 *Şehnâme*, İranlı şair Firdevsî'nin (935-1020) eski İran efsaneleri ve kahramanlık anlatıları üzerine kurduğu manzum destan.

Beşinci Sahne

ÖNCEKİLER, ABDULLAH ÇAVUŞ

ABDULLAH ÇAVUŞ
Yine karşıda asker toplanıyor. Galiba hücum var. Sizi tabyaya çağırıyorlar.

SITKI BEY
Abdullah!

ABDULLAH ÇAVUŞ
Efendim!

SITKI BEY
Buraya gel! Şu kale uğruna canını verir misin?

ABDULLAH ÇAVUŞ
Ölürüm! Kıyamet mi kopar?

SITKI BEY
İslam Bey bu gece bir yere gidecek. Beraber gidebilir misin? Fakat yüzde doksan dokuz kurşuna dizilmek var.

ABDULLAH ÇAVUŞ
Kurşuna dizilirsem kıyamet mi kopar?

SITKI BEY
Aferin Abdullah! Haydi tabyaya gidelim. Bakalım bugünkü düğünümüz nasıl geçecek? İşimizi de orada konuşuruz.

ZEKİYE
(*Sıtkı Bey'e*) Beyefendi, beni neden o kadar küçümsediniz?

SITKI BEY
Hayır çocuğum, sen de gideceksin. Üç kişi olursanız iş daha sağlam olur. Abdullah da dil bilir.

(Sıtkı Bey, İslam Bey ve Abdullah Çavuş odadan çıkarlar.)

ZEKİYE

ZEKİYE

(*Odada kendi kendine*) Sonunda kara toprak bize de kucağını açıyor. Sonunda ölüm kendini gösteriyor. Meğer Allah gelinlik duvağımı kendi kanımdan nasip etmiş. Meğer şehit olmadan birbirimize sarılmak yokmuş. (*Biraz düşündükten sonra*) Mümkün olsaydı yaşamak da fena sayılmazdı. Dün gece gördüğüm rüyalar neydi? Sevgilim ve ben... O kucağıma uzanmıştı. Dolunay, yaprakların arasından her tarafımıza elmaslar saçıyordu. Ben elimle kalbimi dinliyordum. O saçımla yüzünü örtüyordu. Ben hüzünle ağlıyordum, o hafifçe gülümsüyordu. Sanki benim gözümden bir damla yaş düştükçe onun yüzünde bir taze gül açılıyordu. Çevremizdeki her şey bizi kıskanıyor gibiydi. Ötüşen bülbüller, çağlayan sular... Yüzüne baktıkça canım vücudumdan ayrılmış da kucağımda yatıyor sanıyordum. Vatancığımda idik, bahçede, büyük çınarın altında...

Ah! Rüyaydı. Fakat bu rüyanın hayatta yaşanması da mümkündü. Keşke bütün ömrüm böyle rüyalarla geçseydi... (*Pencereden bir topun alevi görünür. Titreyerek*) Topların dumanı da ömrümün son gününde olsun, sabahı seyretmeme izin vermez ki... (*Biraz düşündükten sonra*) Meğer canını vermeyi göze alanlara ölmek pek de korkunç değilmiş! Ölüm canlanıp karşıma çıksa da üzerine yürümekten çekinmeyeceğim.

Yedinci Sahne

İSLAM BEY, ZEKİYE

İSLAM BEY

(*Odaya girer*) Zekiyeciğim?

ZEKİYE

(*Güler yüzle*) Efendim!

İSLAM BEY

Meğer ne talihsiz adammışım! Seni yanımda gördükçe ne sanıyorum, biliyor musun? Bir melek benim için gökleri bırakmış da bu kara topraklara inmiş sanıyorum. Kendimi şeytandan da alçak görüyorum. Kendi kendime "Şeytan insanı aldatır, bense bir meleği kandırdım" diyorum. A çocuk! Niçin benim için bu hallere geldin? Niçin o güzel vücudunu benim yolumda toprak edeceksin?

ZEKİYE

Ah! Kalbimi de ahirete parça parça mı göndermek istiyorsun? Ben sana ne yaptım? Beni bir melek mi sanıyorsun? Gerçekten melek olsam yine gökyüzünü bırakır senin arkana düşerdim. Ben senin için ne hale gelmişim... Dünyada yalnızdım. Acizdim. Aklımda, kaybolmuş babamın hayalinden başka bir şey yoktu. O da ne hayal... Karanlıklar içinde... Yokluklar içinde... Zihnimde bin türlü şekiller yapardım. Yine hepsini bozardım. Yine birini sevmezdim. Ömrümde... Mesela bizim Albay Bey kadar babalığa yakışır bir adam hayal edemezdim.

Gönlüm rahmetli annemi, kardeşimi düşünmekten başka bir avuntu bulamazdı. Ama ne avuntu! Birini düşünecek olsam gözümün önünden daima beni kucağına alıp da can verdiği geçerdi. Ötekini düşünecek olsam hatırıma daima kucağımdayken can çekiştiği gelirdi...

Seni görünceye kadar bu hep böyleydi. Kalbim ya bilinmezlerde ya da mezarlar içinde gezerdi. Seni gördüm.

Sanki başka bir dünyaya geldim. O zaman hayatın ne demek olduğunu anladım. O zaman insan ne demek, anlamaya başladım. Önceden yaşamak nedir bilmezdim. Yine de yaşamayı herkesten daha fazla severdim. Şimdi hayatımın kıymetini iyice biliyorum. Yine de senin için ölmeyi, yaşamaya tercih ediyorum. Sen ölümü benden fazla seviyorsun. Ben de seni canımdan çok seviyorum. Vefasız! Beni bırakacaktın da mezara koşacaktın, öyle mi? Benim dünyada senden başka canım olmadığını bilmiyor musun? Sen olmazsan benim canlı bir cenazeden farkımın olmayacağını düşünemedin mi? (*Ağlayarak*) Kâh askere gidersin beni bırakırsın, kâh ölmeye gidersin, yine beni bırakmak istersin. Benden ayrılmaktan başka bir şey düşünmüyorsun. Tek istediğin bu...

İSLAM BEY

Sus, Allah aşkına sus! Beni yetim çocuklar gibi hıçkıra hıçkıra ağlatacaksın. Bana içimde ne varsa döktüreceksin. Yüreğimdeki sırları sana söylemeyeyim de kimlere söyleyeyim Zekiyeciğim? Sen beni alçak zannetmezsin, değil mi? Albayıma söz verdiğimde önce vatanımı, sonra da senin de benimle beraber geleceğini düşündüm. Aklına yanlış şeyler gelmesin. Senin geleceğini düşünmeseydim o kadar rahat, o kadar şevkle söz vermezdim. Yine söz verir, ölürdüm. Vatanım için hizmet ederdim. Çünkü teklif, vatana hizmet teklifiydi. Ah Zekiye! Zekiye! Sakın... Aklında olsun, gönlümdeki sevginle vatan sevgisini yarıştırmaya kalkışma. Böyle bir kıyas beni öldürür. Vatanım için öldürür. Teklif, vatana hizmet teklifiydi, dedim ya! Elbette giderdim. Fakat acıyla, kederle, üzüntüyle giderdim. Öyle ki görenler vatanını sevmiyor sanırlardı. Belki dikkat etmişsindir. Söz verdiğim zaman o kadar hevesliydim ki albay bile hayrette kaldı. Çünkü senin benimle beraber geleceğinden emindim. Sensiz ölmek de istemem, yaşamak da... Zaten inancımı bilirsin. Biz ölmeyeceğiz. Düşmanın

silahı etimizi kemikten ayıracak, canımızı vücudumuzdan ayıramayacak! Feleğin çarkı kenetli taşları, tek yumurtadan çıkmış hayvanları, yan yana düşmüş devletleri, en yakın yaratılmış dünyaları dağıtacak; yine biz beraber bulunacağız! Biz vatan için her dakika ölmeye koşuyoruz, ölmüyoruz. Demek ki vatana hizmet için yaratılmışız.

ZEKİYE

Beyim, hiç kuşkulanma. Eğer ölecek olsaydık, sen yaralarından ölürdün. Ben de yarana baktığım zaman çektiğim acılardan... Ah! Bilemezsin... Bilemezsin ki ne haldeydin... Ben neler çektim... Ölüm meydana çıktı da yatağının etrafında dolaştı. Bu kadar zaman hizmetinde bulundum. Beni bilemedin. Doktorlar umudu kesti. Herkes umudu kesti, bir ben kaldım. "Kaderde öyle zulümler olmaz. Elbette olmaz," demiştin, hatırlar mısın? Hep kulağımdaydı. Belki bilmezsin. Senin ağzından çıkan her söz ezberimdedir. Kalbime kazınmıştır. Bu sözler de aklımdan hiç gitmedi. Doktorlar "Hastada umut yok" dedikçe ben, "Beyim elbette iyileşecek. Beyim elbette vatanına hizmette bulunacak" diye kendi kendime söylenir dururdum. Allah bir mucize gösterdi. Umudumu boşa çıkarmadı. Allah, hikmeti olmadan mucize vermez. İnşallah bu hizmetten de sağ döneriz.

İSLAM BEY

Kim bilir?

ZEKİYE

Allah bir mucize daha bağışlamaz mı? Allah'ın adaletine, vatanın büyüklüğüne olan inancını mı yitirdin?

İSLAM BEY

Hâşâ! Hiçbir zaman bu inancımı yitirmem. Allah büyüktür. Vatan kutsaldır.

Sekizinci Sahne

ÖNCEKİLER, ABDULLAH ÇAVUŞ

ABDULLAH ÇAVUŞ
(*Odaya girerek*) Haydi bey!
İSLAM BEY
Nereye?
ABDULLAH ÇAVUŞ
Kaleden şimdi çıkmalı ki düşmanın içine girmek mümkün olsun. Gideceğimiz yollardan dolaşıncaya kadar üç dört saat geçer. Giysiler hazır.
İSLAM BEY
Ne taraftan gideceğiz?
ABDULLAH ÇAVUŞ
Ben bir yol buldum.
İSLAM BEY
Bir kere olsun, albayı görsek olmaz mı?
ABDULLAH ÇAVUŞ
O zaten geliyor.
İSLAM BEY
Keşke biz gitseydik.
ABDULLAH ÇAVUŞ
A, o bizim ayağımıza gelirse kıyamet mi kopar?

Dokuzuncu Sahne

ÖNCEKİLER, SITKI BEY

SITKI BEY
(*Odaya girer*) Hazır mısınız çocuklar?
ABDULLAH ÇAVUŞ
Gidiyoruz. Fakat bizden birkaç gün haber alamazsan merak etme.

SITKI BEY

Birkaç gün ne demek ya?

ABDULLAH ÇAVUŞ

Birkaç gün, birkaç gün demek. Saklanmalı, fırsat kollamalı. Uygun zamanı düşünüp düşmanın içine öyle girmeli. Misafirliğe gitmiyoruz!

İSLAM BEY

Abdullah'ın dediği gibi olursa iş daha güvenli olur.

SITKI BEY

Ben işin çabuk yapılmasını isterim.

İSLAM BEY

Siz bilirsiniz. Bence bir gün önce ölmekle bir gün sonra ölmenin hiç farkı yok.

ABDULLAH ÇAVUŞ

İş iki gün gecikecek olursa kıyamet mi kopar?

(*Silah başına trampeti çalar.*)

SITKI BEY

Yine mi hücum? Herifler ölmekten de bıkmıyorlar!

ABDULLAH ÇAVUŞ

Haydi bey! Top atışı başladı. Gülle arasından geçmeli. Savaşta bundan daha güvenli yol yoktur.

İSLAM BEY

Haydi! Ölüm bizi bekliyor. Yaşasın vatan!

(*İslam, Zekiye, Abdullah Çavuş çıkar*)

SITKI BEY

(*Zekiye'ye dikkatli dikkatli bakarak*) Oğlum mezarda yatıyor...

Perde iner.

IV. Perde

Tabyanın bir başka tarafı.

Birinci Sahne

SITKI BEY

SITKI BEY

(*Kendi kendine*) Hiç gereği yokken üç adamın kanına girdim. Kuşkusuz şehit olmuşlardır. Düşman zaten gidiyormuş. Düşündüğüm çarelere de hiç gerek yokmuş. Ben şimdiye kadar kalbimi ateş olmuş bilirdim. Eşimin benim için öldüğünü duydum. Oğlumun ölüm haberini aldım. Kızımın kaybolduğunu söylediler. Dünyada Rüstem'den başka kimsem kalmamıştı. Dün o da şehit oldu. Kucağıma düştü. İslam'ı, şu kalede herkesten kutsal, herkesten gerekli, herkesten büyük bildiğim İslam'ı elimle gözlerini bağlayıp kurban olmaya gönderdim. On yıldır her türlü kahrımı çeken zavallı Abdullah da beraber gitti. Hiçbirine üzülmedim. Sanki kalbim taş kesilmişti. Üzerine kılıçla vursalar, bir parçası kopsa yine de haberim olmayacak.

O çocuk!.. O çocuk!.. Gözümün önüne getirdikçe, yüzünün parlaklığı ateş gibi ciğerime yapışır! Sanki iş yaptım. Hiç ağzında annesinin sütü kokan çocuk ölmeye gönderilir mi? (*Biraz düşündükten sonra*) Bırak efendim... Hâlâ kalbim insan kalbine benzememiş. Yüreğim taş mı kesildi? Hâlâ içinden kan sızıyor. Çocuk biraz rahmetli

eşime benziyordu. Yüzüne baktıkça bir oğlum aklıma geliyor, bir de kızım. Bu kadar acı hep bundan değil mi? İnsan zayıf, insan zavallı... Bir türlü kendini yenemiyor. Bir türlü huylarından vazgeçemiyor. Ben de kendimi gönlüme söz geçirir sanırdım, heyhat!

İkinci Sahne

SITKI BEY, BİRKAÇ SUBAY
(*İçeri girerler*)

BİRİNCİ SUBAY
Albayım, düşman çadırlarını toplamaya başladı. Geceleyin Tuna'ya köprü kurmuşlar. Tamamen çekiliyorlar.

SITKI BEY
Ben de gördüm.

BİRİNCİ SUBAY
Emrederseniz dışarı çıkalım. Belki birkaç top, bir iki bayrak bıraktırırız.

SITKI BEY
Yüz çevirmiş, artık gitmekte olan düşmanının arkasına düşmenin ne gereği var?

İKİNCİ SUBAY
Suphanallah! Buradan gittiyse devletle barış imzalamadı ya? Askerini Tuna'nın başka bir tarafına gönderecek, değil mi? Oradakiler de bizim kardeşimiz. Onlardan birkaçını daha bu topraklarda alıkoysak ne var?

SITKI BEY
Düşmanı durduk yerde geri çağırmayalım.

BİRİNCİ SUBAY
Geri çağırsak ne olur? Geldiğinde ne yaptı da giderken ne yapabilecek? Düşman bizden kaçıyor. Biz mi düşmandan korkalım? Yüzünden yılmadık, arkasından mı yılacağız? Emret, çıkalım. Emret, toplar işlesin. Öbür tabyalar topa başladı, her taraftan dışarı asker dökülüyor.

Üçüncü Sahne

ÖNCEKİLER, ABDULLAH ÇAVUŞ

(*Abdullah Çavuş koşarak gelir.*)

SITKI BEY

Abdullah!

ABDULLAH ÇAVUŞ

Efendim!

İKİNCİ SUBAY

Albayım, emredin top atsınlar. Yolcuları selamlasınlar. Askerlerimizle onları uğurlamaya çıkalım. Bari dostumuz, "Osmanlılar saygı nedir bilmezmiş" demesin.

SITKI BEY

Pekâlâ, pekâlâ, sizin dediğiniz gibi olsun. Gidin! Yapın! Ben de arkanızdan yetişirim.

(*Subaylar çıkar.*)

Dördüncü Sahne

SITKI BEY, ABDULLAH ÇAVUŞ

SITKI BEY

Abdullah!

ABDULLAH ÇAVUŞ

Buyur!

SITKI BEY

Çocuk nerede?

ABDULLAH ÇAVUŞ

Çocuk mu? Nerede olacak? İslam Bey'in yanında.

SITKI BEY

İslam Bey nerede?

ABDULLAH ÇAVUŞ

Dışarıda...

SITKI BEY

Sağ mı?

ABDULLAH ÇAVUŞ

Ben bıraktığım zaman sağdı. İkisi de sağdı. Ama şimdi ne durumdalar bilmem.

SITKI BEY

Söyle bakayım, ne yaptınız? Ne oldu?

ABDULLAH ÇAVUŞ

İslam Bey midir nedir, o insan değil, Allah'ın gazabı. Çocuk da adeta gölge. O bir yere gitti mi, bu, yanına yapışıyor. Az kalsın hem kendilerini hem de beni öldüreceklerdi. Bu iş için amma da adam seçmişsiniz! Her şeye rağmen ben ikisinden de razıyım. Allah da razı olsun. Aslan şeyler, yiğit delikanlılar!

SITKI BEY

E, ne yaptınız, onu söyle? Ne yaptınız?

ABDULLAH ÇAVUŞ

Buradan çıktık. Üç gece bir köyde kaldık. Bir türlü düşmanın yanına yaklaşamadık. Bir süre sonra gizli bir yol bulduk. Sürüne sürüne ta şu tepenin altına gittik. Orada bir mağara var. Ben avcılık zamanımdan bilirim. O mağarada saklandık. Düşman gece yarısı çadırlarını toplamaya başlamıştı. İslam Bey bunu gördü ya, durur mu? Elindeyse gel de onu tut! O, "Ben elbette çıkacağım" der. Gölge, "Ben de çıkacağım." Ben, "Etmeyin" dedim, olmadı. "Buna gerek yok" dedim, olmadı. "Düşman gidiyor" dedim, olmadı. "E, haydi çıkalım, kıyamet mi kopar?" dedim, çıktık. Sürüne sürüne, gizlene gizlene cephanenin yanına yaklaştık. Yaklaştık ama ne çare? Cephanenin içinde karakol üstüne karakol var. Düşündük, çalıştık, bir türlü istediğimiz yere giremedik. Ben, "Haydi sağ salim buradan çıkalım" derken, İslam Bey cephaneye karşı bir mermi atmasın mı? Meğer tam kapının önüne bir barut sandığı koymuşlar. Mermi bula bula hedef olarak onu bulmasın mı?

SITKI BEY

(*Sözünü keserek*) Sonra?..

ABDULLAH ÇAVUŞ

Sonra ne olacak? Bir gürültüdür koptu. Tüfeğe sarılan sarılana... Başladı üzerimize dolu gibi mermi yağmaya... İslam Bey sanki ölüme âşıkmış gibi mermileri kucaklamaya çalışıyor. Gölgesi yok mu, o zaten peşinden ayrılmaz. Ölümü gözümle gördüm desem, inanın. Bereket versin İslam Bey sadece üç yerinden yaralandı da, o mübarek de hep ön tarafından yaralanır, bayıldı, yere yıkıldı. Ben omuzlarından tuttum, çocuk da ayaklarına sarıldı. Mağaranın kenarındaki çalılığa girdik, onu da içeriye çektik. O kargaşada izimizi bulamadılar. Yavaş yavaş mağaramıza sokulduk. O arada iki mermi de benim kısmetime düştü. Biri sağ küreğimin üstündeydi, çıkardım. Öteki bacağımda, hâlâ duruyor.

SITKI BEY

Mağaradan nasıl kurtuldunuz?

ABDULLAH ÇAVUŞ

O taraftaki düşman askeri Tuna'yı gece geçmiş. Ben sabahleyin mağaradan başımı çıkarıp etrafıma baktım. Kimsecikler yok. Yoldaşlarla kalktık. Gittiğimiz sapa yola girdik, çalı aralarına gizlene gizlene kaleye yaklaştık. Sabah olur olmaz baktık ki Arap tabyasından asker çıkıyor. İslam Bey bunları da gördü mü? Yine yıldırım gibi sıçradı. "Allah'a yeminim olsun, bir cephane sandığı daha yakmadan kaleye girmeyeceğim" diye bir kere bağırdı. Askerin önüne düştü. Öteki zaten gölge dedik ya... Ben de onları bırakmak istemedim. İslam Bey cehenneme atılıyor. Düşmana çattık. Bir elinde tabanca, bir elinde kılıç, "Ya Allah!" dedi, bir cephane arabasına doğru fırladı. Bir kurşunla ne araba kaldı, ne beygir, ne asker... Her birinin bir parçası göğe fırladı. Vallahi Bey, arabayla arası benimle sizin aranız kadar ya vardı ya yoktu.

SITKI BEY

Aslan delikanlı!

ABDULLAH ÇAVUŞ

Onu da, bizi de Allah korudu. "Bey, yeter artık, haydi gidelim, Albay bizi bekler" dedim. Kavga barut, o ateş... Elindeyse birbirinden ayır. Baktım olmayacak, düşman zaten gitmekte, "Bir adam eksilse kıyamet mi kopar?" deyip size haber vermeye geldim.

SITKI BEY

Aferin, Allah hepinizden razı olsun. Vatanın ekmeği hepinize helal olsun.

ABDULLAH ÇAVUŞ

(*Tabyadan dışarı bakarak*) Bak, bak Bey! Kaçıyorlar be! Daha yarım saat olmadı. Aceleniz ne?

SITKI BEY

Düşmanın gittiğine mi kızıyorsun?

ABDULLAH ÇAVUŞ

Bak, ben düşmanın da o kadar korkağını sevmem. Sanki bir saat daha ateş karşısında dursalar kıyamet mi kopar? Bey! İslam Bey geliyor. Allah Allah! Yine elinde kılıcı kırılmış. Kaleye gelirken sanki mezara gider gibi geliyor. (*İslam Bey'e bağırır*) Buraya gelsene! Albay Bey bekliyor. Sanki kaleye girsen kıyamet mi kopar?

SITKI BEY

Çocuk yanında yok mu?

ABDULLAH ÇAVUŞ

Gölge arkasından ayrılır mı hiç? Hele şükür içeri girebildi. Mübarek! Ateşin içine girerken de böyle yavaş yürüsene... Ne olur, kıyamet mi kopar?

SITKI BEY

Allah'a bin kere şükür olsun. Şunların boş yere ölmelerine sebep olsaydım ya çıldırırdım ya kendimi öldürmeye mecbur olurdum. Allah'ın yardımı yetişti.

(*Bu arada İslam Bey gelir.*)

Beşinci Sahne

ÖNCEKİLER, İSLAM BEY

SITKI BEY

Gel oğlum! Gel Beyim! Gel aslanım! Dünyada da ahirette de yüzün ak olsun! Vatanını sevenlere ne büyük ibret gösterdin. Vatanı için ölmek isteyenlere ne güzel örnek oldun! Vatan sevgisi vücut bulsa elbette sen olurdun. Kahramanlıklarını Abdullah'tan işittim. İşitmeye de gerek yoktu ya... Seni bir kere gören, iki sözünü işiten, ne olduğunu anlar. Beyim, Allah seni bize bağışladı, Allah seni vatana bağışladı... Meğer benim planlarım hep boşunaymış. Düşman zaten gidiyormuş. Fakat kim bilirdi? Casus kullanmayı milletimizin şanına yakıştıramadım ki, böyle şeyleri öğrenmek mümkün olsun. Emeklerini helal et. Umarım bana darılmazsın.

İSLAM BEY

Bey, ne söylüyorsun? Ömrümde, beni bu işe göndermenizden daha büyük bir iyilik görmedim. Siz bana vatanımın en büyük çıkarlarından birini emanet ettiniz. Siz bu kalenin kurtulmasını benim gayretimden beklediniz. Siz silah altında, düşman karşısında duran bin aslanı tutsaklıktan kurtarmak için düşündüğünüz en büyük çareyi benim elime bıraktınız. Ben üç ay hasta yatmış, bu kaleye hiçbir hizmet etmemiştim. Beni yurdu ve milleti savunmada, vatan sevgisinde on bin kahramana tercih ettiniz, kendinize denk tuttunuz. Bir kere düşünsenize! Buradan gittiğim zaman devlet kadar büyüktüm, çünkü devletin en büyük çıkarı benim ellerimdeydi. Vatan kadar kutsaldım, çünkü bana ihanet vatana ihanetti. On iki bin Osmanlı kadar dehşetliydim, çünkü on iki bin Osmanlı'nın göreceği hizmeti yalnız başıma yapmakla görevlendirilmiştim. Bir devlet gibi batıp da dünyayı dehşetler içinde bırakmak, milyonlarca kişiyi anasından ayrılmış yetimler gibi arkasından ağlatmak, on iki bin

mert gibi dövüşe dövüşe şehit olup da tarihlerde tek başına bir ordu sayılmak bir insana ne büyük şereftir. Bir kere gözünüzün önüne getirsenize! Sen gayretin ne demek olduğunu, büyüklüğün ne demek olduğunu benden iyi bilirsin. Ben vatanımı kurtarıyordum. Değil vatanın, şu kaleciğin kurtuluşuna ben sebep olsaydım, kendi gözümde ne kadar büyürdüm! Bir hayat... Kırk elli yıllık bir hayat... Kırk elli yıllık değil, bitmez tükenmez olsun! Şu bildiğimiz hayat... Şu gördüğümüz dünyada yaşamak, öyle bir büyüklüğün acaba bir dakikasına, bir saniyesine değer mi? Ben ne öldüm, ne de vatanımı, bu kaleyi kurtarmaya sebep oldum. Yine zararı yok. Vicdanım pekâlâ biliyor ki vatanım için ölecektim. Hatta vatanımın birkaç taştan yapılmış birkaç duvarı için ölecektim.

Beyim! Siz, bana demin "Oğlum" demediniz mi? Ben de size "Baba" diyeceğim. Baba sözünden daha büyük, daha kutsal bir şey bulamıyorum ki onunla hitap edeyim! Dünyada babamın sayesinde var oldum. Gerçekten adam olduğumu, senin sayende öğrendim. Ver beyim, babacığım, elini öpeyim! (*İslam Bey'e sarılır, alnını öper. İslam Bey de zorla Albay'ın elini öper.*)

SITKI BEY

(*Biraz tereddütten sonra*) Oğlum! Aslanım! Yanınızda bir çocuk vardı, onu göremiyorum.

İSLAM BEY

(*Yapma bir telaşla*) Çocuk mu?.. Hangi çocuk?.. Anladım. (*Etrafına bakınır, biraz düşündükten sonra Albay'a yaklaşarak*) Siz bana "Oğlum" dediniz, değil mi? Siz beni evlatlığa kabul ettiniz, değil mi? Gönlümde bir sır var, darılmazsanız söylerim. İnsanların içinde sormayın. Yalnız size söyleyebilirim.

SITKI BEY

Burada kim var ya? Ha, bizim Abdullah! Sen biraz işine gitsene!

ABDULLAH ÇAVUŞ

(*Çıkarken*) Ne işim var ki gideyim? Sanki ben burada bulunursam kıyamet mi kopar? (*Abdullah çıkar.*)

SITKI BEY, İSLAM BEY

SITKI BEY
Bir şey söyleyecektin?
İSLAM BEY
Çocuk buraya gelemez.
SITKI BEY
Niçin?
İSLAM BEY
Namahremdir[1] de onun için.
SITKI BEY
Namahrem ne demek?
İSLAM BEY
Namahrem mi ne demek? Beni söyletmek mi istiyorsun beyim! O Manastırlı bir kızdır! Birinci görüşte birbirimizi sevdik, ikinci görüşte ayrıldık. Ben vatanım için buraya geldim. O da benim için peşime düşmüş buraya gelmiş. Vallahi ben getirmedim. Geldiğinden de haberim yoktu. Beni suçlama! Hem günahıma girersin, hem beni büyük bir dert altında bırakırsın. Dünyada en namuslu seni bilirim. Bana senin gözünde suçlu olmaktan daha büyük namussuzluk olamaz.
SITKI BEY
Şimdi kim sana suçlusun diyor? Yanındaki çocuk için kız mıdır dedin? Manastırlıdır öyle mi? Git, şimdi git! Ah, zihnimden neler geçtiğini bir bilsen! Git, çocuğu getir! Eğer düşündüğüm şeyler doğru çıkarsa bana yeniden can verirsin! Gözümde oğlumun yerine geçersin? Git diyorum. Benim Manastır'da bir kızım vardı... Kaybolmuş, anladın mı? Git de bul! Bulursan belki o vakit gerçekten baban olurum.

---

1 Namahrem: Eşi ya da belirli akrabası dışında yabancı erkekler tarafından görülmesi dinen uygun olmayan kadın anlamında.

İSLAM BEY

(*Şaşkın şaşkın*) Çocuk... Çocuğu istemiyor musunuz? O pek uzakta değil, şuracıkta... Çağırayım mı?

SITKI BEY

Hâlâ duruyor!

İSLAM BEY

Zekiye!.. Zekiye!..

SITKI BEY

Kızımın adını söylüyor! Ah! İnsan dünyada bu kadar umulmadık mutluluğa kavuşur mu?

İSLAM BEY

Zekiye! Seni çağırıyorum, işitmiyor musun?

Yedinci Sahne

SITKI BEY, İSLAM BEY, ZEKİYE

ZEKİYE

(*İslam Bey'e*) Adamı hangi adıyla çağırırlar? (*Albay'ı göstererek*) Baksana, ikimizi de rezil mi edeceksin!

SITKI BEY

(*Hızla Zekiye'nin yanına koşarak, buyururcasına*) Sen Manastırlısın, değil mi?

ZEKİYE

Evet!

SITKI BEY

Babanın adı nedir?

ZEKİYE

Babamı görmedim ki bileyim.

SITKI BEY

(*Kendi kendine*) Zavallı çocuk! (*Zekiye'ye*) Annenin?

ZEKİYE

Annem öldüğü zaman ben çocuktum. Evde herkes "hanım" derdi. Adını işitmedim.

SITKI BEY

Biçare kadın!..

ZEKİYE

Başka bir emriniz var mı?

SITKI BEY

(*Kendini toplayarak*) Kardeşin var mıydı?

ZEKİYE

Evet, vardı.

SITKI BEY

Adı neydi?

ZEKİYE

(*Dikkatle Albay'ın yüzüne bakarak*) Tuhaf tuhaf şeyler soruyorsunuz!...

SITKI BEY

Sadık değil miydi?

ZEKİYE

(*İslam Bey'e*) Ah... Buldum, babamı buldum! İşte babam! İşte dünyaya geldim geleli hasretini çektiğim babam! Şimdi sen inanmazsın. Senin için öleceğime de inanmamıştın. Bak! Bir kere gözlerine bak! Annem de benim için gönlünde bir kederi olduğu zaman, yüzüme tıpkı böyle bakardı... Bak! Yürüyüşüne dikkat et! Kardeşim de bir telaşı olduğu zaman tıpkı böyle gezinirdi. Şimdi benim için ağlıyor değil mi? Ben de biri için ağladığım zaman, bilirsin ya, gözlerimi ellerimle tıpkı böyle kaparım. Vallahi babamdır, billahi babamdır! Gönlüm beni böyle sevgi işlerinde hiçbir zaman aldatmaz!

İSLAM BEY

Zekiyeciğim, niçin bu kadar telaş ediyorsun? Haline bakanlar vatanı tehlikede sanır. Beyefendi için, "babamdır" diyorsun, yemin ediyorsun öyle mi? Ben de yemin ederim ki babandır! O beni oğulluğa da kabul etti. Zaten baban olmasa bile, baban olacak. Sen benim değil misin?

ZEKİYE

Seninim... Yine seninim... Ne istersen emret! Sakın darılma! Sakın kıskanma! Babamı kıskanmazsın, değil mi? Vatanın için beni bıraktığın gibi, bana da kendin için babamı bıraktırmazsın, değil mi?

İSLAM BEY

Sana kim babamızı bırakalım diyor?

SITKI BEY

Buraya gel! Annen, benim için verem döşeklerinde ölmüş, öyle mi? Kardeşin can verirken ne dedi? Beni anar, beni arar, etrafına mı bakardı?

ZEKİYE

Babacığım, bana acı! Bana acı da mezarlarını, rahat döşeklerini gözümün önüne getirtme! Yüzün o kadar beyazlamış ki şimdi seni de mezardan çıkmış sanacağım da yanından kaçacağım!

SITKI BEY

Benim adaletli Allahım. Benim merhametli Allahım. Nihayet kulunu dünyada yalnız bırakmadın! Nihayet bu zavallıyı, her şeyden ümidi kesmiş halde bırakmadın. Lütfuna yüz bin kere şükürler olsun. Ne yaptım ki beni bu cömertliğine layık gördün? Bak, kendi kendime saçma şeyler söylüyorum! Allah'ın cömertliği sebebe ihtiyaç mı duyar?

İSLAM BEY

Evet beyim! Benim inancıma göre Allah'ın bu türlü bağışları sebeple, hak etmekle gelir. Ne yaptım mı diyorsun? Her yaptığını bilemem. Şu kadar bilirim ki kendini gerçekten insan yapmışsın! Beyim, şu tabyada hepimiz birer parçaydık. Ruh sendin! Ölümden korkmadın! Hiç ruh ölümden korkar mı? Senin korkmadığını gördükleri için onlar da korkmadı. Herkese örnek oldun! Övmek için, yüceltmek için söylemiyorum. Benden, kızından, Abdullah'tan başka kimde gayret gördünse, o gayretin birazı da senin sayendedir! İşte bak, Allah, yüreği senin gibi olanları dünyada da üzgün bırakmaz, ahirette de!

SITKI BEY

Oğlum, zihnin büyük hayallere kaçıyor! Ben zavallı bir kulum. Burada görevimi yerine getirmekten başka bir şey yapmadım.

İSLAM BEY

Her görevi yerine getirmek o kadar kolay bir şey midir? Seni önlerinde görmemiş olsaydı, acaba kaçı görevini yerine getirmeye çalışırdı?

SITKI BEY

Sen de mi halkımızı bilmiyorsun? O gayret, milletin kanında var! Herkes anasından o vatanseverlikle doğuyor!

İSLAM BEY

Ben o sözüne belki senden fazla inanırım. Fakat siz de bu milletin daima önünde bir örnek görmeye, bir büyük adam bulmaya muhtaç olduğunu inkâr edemezsiniz ya!

SITKI BEY

Muhtaçtır. Fakat kendini muhtaç sandığı için muhtaçtır. (*Birdenbire tavrını değiştirerek*) Acayip şey! Herkes zevkinde, eğlencesinde, biz burada ağır meselelerden bahsediyoruz. Sizin için ayıp değil, çocuğunuz yok ki evladın ne olduğunu bilesiniz. Ya ben?.. Benim iki ciğerparem vardı. On beş senedir ikisini de görmemiştim. İkisini de büsbütün mahvolmuş sanıyordum. Şimdi gözümün önünde, birinin vücudu duruyor. Birinin Allah tarafından gönderilen bedeni geziyor.

Ah! Gönlümün ne halde olduğunu bilemezsiniz! Ben onu taş kesilmiş de ötesine berisine damla damla kan oturmuş sanıyordum. Şimdi hissediyorum, o taş, elmas gibi parlamaya başladı. O kanlardan sanki deste deste güller açılıyor.

On beş yıllık ömrümü gözümün önünden geçiriyorum. Ne gibi geliyor bilir misiniz? Sanki bir mezara girmişim de on beş yıl uyumuşum, daha şimdi uyanıyorum, dünyayı daha şimdi görüyorum.

(*Zekiye'ye*) Kızım! Ben yeniden dirildim. Ben yeniden gençleştim. Bak, o kadar zaman hasretini çektiğin babanın yüzüne bak! Şimdi mezardan çıkmış sanmazsın ya! Babacığını sever misin? Bunun kadar sev, demem. Ama biraz sevsen fena etmezsin. Bu zavallıya bir bakışın, iki çift lafın on beş yıllık ömrünü, on beş yıllık huyunu unutturdu!

İSLAM BEY

Zekiye'nin sizi sevmeyeceği gibi beni sevdiğine de inanmam.

ZEKİYE

Onun sevgiye inanmamak eski âdetidir. Kendi sever de başkasının sevdiğine inanmaz. Babacığım, ben onun için hayatımı feda ettim. Fakat iradem elimde değildi. Sizin için... Eğer... eğer onu düşünmesem kendi i円ademle can veririm!

SITKI BEY

Kızım! Ben o kadarını istemiyorum. Beni de gönlünden çıkarma yeter!

İSLAM BEY

Acaba dünyada senin gibi bir babayı sevmemek, hangi evladın elinden gelir?

SITKI BEY

Beni sen de biraz seversin, değil mi?

İSLAM BEY

Hem ne kadar severim, bilir misiniz? Vatanım kadar diyemem, yalan olur. Zekiye kadar desem, ona da siz inanmazsınız. Canım kadar değil, çünkü can, gözüme pek kıymetsiz görünüyor. Buldum beyim! Babam kadar... Gerçekten babam kadar seviyorum!

SITKI BEY

Soracağım şeye doğru cevap verirseniz, beni sevdiğinize o zaman inanırım.

İSLAM – ZEKİYE (*Aynı anda*) Buyur! Sor babacığım!

SITKI BEY

(*Hafif bir gülümsemeyle aralarına sokularak*) Düğünümüz, hani düğünümüz ne zaman olacak?

(*Zekiye, utanarak önüne bakar.*)

İSLAM BEY

(*Tereddütle*) Düğün mü?.. Bendeniz bilemem... Siz... nasıl düğün?.. Yine karar sizin!...

SITKI BEY

Eğer karar benimse, en geç bu geceye kadar bekleriz. (*Saate bakarak*) Ooo... Daha dört buçuk saat var... Dört

buçuk saat! Bir insan ömrü kadar! Ne çare, Allah sabır versin.

ZEKİYE

Beybabacığım! Kızcağızınla mı eğleniyorsun?

SITKI BEY

(*Uzaktan uzağa marş başlar. Gönüllülerin sesi de işitilir.*) Bak, yalnız ben eğlenmiyorum ya, herkes bir türlü eğleniyor. Onlar da bizim kadar mutlu. Yemin ederim ki bu mutluluk kalenin kurtulmasındandır, kendi kurtulmalarından değil. (*İslam Bey'e*) Ne dersin? Bu kadar kuşatma, bu kadar güçlük gördük. Şu bilinen edepsizden başka kimse, hiçbir şeyden, bir kere bile şikâyet etmedi.

İSLAM BEY

Halkta gerçekten gayret var!

SITKI BEY

Ona şüphe yok. Aman dinleyin! Bana bu hava pek dokunur! Müziği de sözleri de vatan gayretinin yaktığı yüreklerden çıkmış olmalı.

(*Askerler, gönüllüler, Abdullah Çavuş gelir. Bir bölük geçmeye başlar.*)

İşte adû, karşıda hazır silah
Arş yiğitler, vatan imdadına!
Arş ileri, arş bizimdir felah
Arş yiğitler, vatan imdadına!
Cümlemizin validemizdir vatan.
Herkesi lütfuyla odur besleyen.
Bastı adu göğsüne biz sağ iken.
Arş yiğitler, vatan imdadına!
Şan-ı vatan hıfz-ı bilad u ibad
Etmededir süngünüze istinad
Milleti eyler misiniz namurad
Arş yiğitler, vatan imdadına!
Rehberimiz gayret-i merdanedir
Her taşımız bir nice bin canedir
Cane değil meyil bugün şanedir
Arş yiğitler, vatan imdadına!

Yare nişandır tenine erlerin,
Mevt ise son rütbesidir askerin.
Altı da bir, üstü de birdir yerin!
Arş yiğitler, vatan imdadına![1]

SITKI BEY

Aslanlarım, nereye gidiyorsunuz? Düşman defoldu, acele bir işimiz kalmadı. Durun da biraz albayınızı dinleyin. Yemeği beş dakika sonra yeseniz olmaz mı?

ABDULLAH ÇAVUŞ

Emredersen beş saat sonra yeriz. Kıyamet mi kopar?

SITKI BEY

Siz bu tabyayı canınızdan kıymetli gördünüz. Her biriniz, on kişiye karşı durdunuz. Doksan gündür çekmediğiniz çile, görmediğiniz zahmet kalmadı. Osmanlıların namusunu göklere çıkardınız. O şanlı babalarınızın evladı olduğunuzu gösterdiniz. Bundan sonra nereye giderseniz gidin, korkmayın. Gittiğiniz yerlerde de "Ben Silistre muhafızlarındanım" derseniz, ummadığınız hürmeti görürsünüz, düşman memleketinde bile. Mert olan kılıcınıza, insan olan namusunuza yemin eder. Allah huzurunda da alnınız açıktır. Vatanını sevenleri Allah da sever. Vatan sizden hoşnuttur. Şu taşlar topraklar gösterdiğiniz kahramanlığı bilseydi –araya araya çocuğunu bulmuş analar gibi– vücudunuza dokundukça keyfinden, sevincinden par par titrerdi. İnsanlık sizden hoşnuttur. Elbette adınız, asrımızın tarih kitaplarının şanlı yapraklarına yazılır. Cenabıhak sizden hoşnuttur. Ettiğiniz hizmetleri

---

1 İşte düşman, silahlarıyla hazır karşıda / Yürüyün yiğitler, vatan imdadına! / Yürüyün ileri, kurtuluş bizimdir / Yürüyün yiğitler, vatan imdadına! / Hepimizin annesidir vatan / Herkesi cömertlikle odur besleyen / Bastı düşman göğsüne biz sağken / Yürüyün yiğitler, vatan imdadına! / Vatan şanı ile yurdun savunması / Etmektedir süngümüze dayanak / Milleti eyler misiniz bedbaht / Yürüyün yiğitler, vatan imdadına! / Rehberimiz mertçe gayrettir / Her taşımız nice bin can demektir / Cana değil isteğimiz bugün ünedir / Yürüyün yiğitler, vatan imdadına! / Yara nişandır tenine erlerin / Ölümse son rütbesidir askerin / Altı da bir, üstü de birdir yerin / Yürüyün yiğitler, vatan imdadına!

şüphe yok ki melekler şimdiden rahmetle, hürmetle anıyorlar. Ettiğiniz fedakârlığın değerini ben bilirim. Acaba hizmetinizin kıymetini siz bilir misiniz? Vatanın en büyük, en yüce yerlerinden birini kurtardınız. Vatanı kurtardınız demem, çünkü onun esenliği, dünyanın güvencesi altındadır. Baksanıza! Üç devlet gelmiş bizimle birlikte uğraşıyor.

ABDULLAH ÇAVUŞ

Sanki gelmemiş olsalar kıyamet mi kopar?

SITKI BEY

Kıyamet kopmazdı, ama sıkıntı çekilirdi.

İSLAM BEY

Ben, o sıkıntıya razıydım. Biz yardımcısız da bu toprakları koruyabilirdik. Ölürdük, mahvolurduk, yine de yenilmezdik!

SITKI BEY

Öyledir. Fakat niçin yardımdan şikâyet edelim? İnsanlık, medeniyet bizi haklı görüp de imdadımıza koşunca neden hoşnut olmayalım? Bize yakışan vatan sevgidir, gurur değil. Askerler! Padişahımızın bir kalesini kurtardık, birçok şehit de verdik. Haydi bakalım, bana bir "Padişahım çok yaşa!" çağırın.

ASKER

(*Trampet çalınarak*) Padişahım çok yaşa!..

SITKI BEY

(*Hepsine*) Kardeşler! Canımızı tehlikeye attık. Vatanımızın çıkarlarını koruduk. Yine de koruruz, her zaman da koruruz. Biz Osmanlı değil miyiz? Osmanlıların şanı, ne zaman olursa olsun vatanın en küçük faydası için ölmektir. Her yerde her zaman bu yolda ölmeye hazırız! Yaşasın! Yaşasın!

İSLAM BEY

Haydi bakalım Osmanlılar

(*Hepsi bir ağızdan*)

Yaşasın vatan! Yaşasın Osmanlılar!

Perde kapanır.

Kaynakça

Kenan Akyüz, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri*, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1995.

Ertan Engin, "Namık Kemal'in Tiyatrolarında Kavramlar", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Ekim 2014.

Necip Fazıl Kısakürek, *Namık Kemal*, Büyük Doğu Yayınları, 2011.

Namık Kemal, *Zavallı Çocuk* (Haz. Mustafa Nihat Özön), Remzi Kitabevi, 1961.

Yıldıray Bulut, "Namık Kemal'in Tiyatro ve Romanlarına Genel Bir Bakışla, Bu Eserlerinde Sevgiliye ve Vatana Duyulan Aşk", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Aralık 2015.

Behçet Necatigil, *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, Varlık Yayınları, 2007.

Ahmet Hamdi Tanpınar, *19'uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Çağlayan Kitabevi, 1967.

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ DİZİSİ

1. KUYRUKLUYILDIZ ALTINDA BİR İZDİVAÇ
   Hüseyin Rahmi Gürpınar
2. MÜREBBİYE
   Hüseyin Rahmi Gürpınar
3. EFSUNCU BABA
   Hüseyin Rahmi Gürpınar
4. İNTİBAH
   Namık Kemal
5. ŞAİR EVLENMESİ
   Şinasi
6. VATAN YAHUT SİLİSTRE
   Namık Kemal
7. KÜÇÜK ŞEYLER
   Samipaşazade Sezai
8. FELÂTUN BEY İLE RÂKIM EFENDİ
   Ahmet Mithat Efendi
9. TAAŞŞUK-I TALAT VE FİTNAT -TALAT VE FİTNAT'IN AŞKI-
   Şemsettin Sami
10. MAİ VE SİYAH
    Halit Ziya Uşaklıgil
11. REFET
    Fatma Aliye
12. TURFANDA MI YOKSA TURFA MI?
    Mizancı Murat
13. ÖMER'İN ÇOCUKLUĞU
    Muallim Naci
14. DOLAPTAN TEMAŞA
    Ahmet Mithat Efendi
15. GULYABANİ
    Hüseyin Rahmi Gürpınar

Safveti Ziya

17. FALAKA
Ahmet Rasim

18. A'MÂK-I HAYAL -HAYALİN DERİNLİKLERİ-
Filibeli Ahmet Hilmi

19. ŞEYTANKAYA TILSIMI
Ahmet Mithat Efendi

20. ÇİNGENE
Ahmet Mithat Efendi

21. SERGÜZEŞT
Samipaşazade Sezai

22. ZEHRA
Nabizade Nâzım

23. GENÇ KIZ KALBİ
Mehmet Rauf

24. BİZE GÖRE -VE BİR SEYAHATİN NOTLARI-
Ahmet Haşim

25. SEYAHAT JURNALİ
Âli Bey

26. GÖNÜL BİR YEL DEĞİRMENİDİR SEVDA ÖĞÜTÜR
Hüseyin Rahmi Gürpınar

27. HAZAN BÜLBÜLÜ
Hüseyin Rahmi Gürpınar

28. AŞK-I MEMNU
Halit Ziya Uşaklıgil

29. KÜRK MANTOLU MADONNA
Sabahattin Ali

30. LEVAYİH-İ HAYAT -HAYATTAN SAHNELER-
Fatma Aliye

31. İÇİMİZDEKİ ŞEYTAN
Sabahattin Ali

32. KUYUCAKLI YUSUF
Sabahattin Ali

33. HENÜZ 17 YAŞINDA
Ahmet Mithat Efendi

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 6

Namık Kemal için tiyatro, halka doğrudan ulaşabilmesi bakımından oldukça önemli bir türdür. *Vatan yahut Silistre* oyununda da vatan sevgisini türlü duygularla çarpıştırıp nihayet hepsinden üstün çıkararak halka vatan fikrini ve sevgisini aşılamak ister.

Kırım Savaşı'nın yaşandığı yıllarda Zekiye ve İslam Bey arasında yeni başlayan aşk, İslam Bey'in cepheye gitmesiyle beklenmedik bir hal alır. Zekiye İslam Bey'in ardı sıra erkek kılığına girerek Silistre savunmasına katılır ve böylece savaş meydanında aşkın, vatan sevgisinin, millet fikrinin iç içe geçtiği olaylar yaşanır.

Vatan yahut Silistre 1 Nisan 1873'te ilk kez sahnelendiğinde halk üzerinde gösterilere varan büyük bir coşku yaratmış, bu etkinin diğer bir sonucu olarak Namık Kemal'in gazetesi *İbret* kapatılmış, kendisi de Magosa'ya sürülmüştür. Yazarı hayattayken Rusçaya ve Almancaya çevrilen eser, daha sonra pek çok dilde yayımlanır.

Namık Kemal (1840-1888)

Gazeteciliğiyle toplumun fikirlerine yön veren, yazarlığıyla yeni edebiyatın kapılarını açan, mücadelesiyle Meşrutiyet'e ivme kazandıran fikir adamı, yazar ve en bilinen yönüyle vatan şairidir. Onda her şey hürriyet fikri ve vatan sevgisiyle başlar, neredeyse bütün uğraşları bu ikisi üstüne kurulmuş ve gelişmiştir.

Erken yaşta annesini kaybedince çocukluk ve ilk gençliğini büyükbabasıyla ve onun görevi nedeniyle –Sofya'dan Kars'a– yurdun çeşitli yerlerinde geçirir. İstanbul'a geldiğinde edebiyat çevrelerinde dikkat çeker ve dönemin ünlü şairleriyle tanışır, özellikle Şinasi'nin fikirlerinden etkilenir. *Tasvir-i Efkâr*'la başladığı gazetecilik hayatı *Hürriyet*, *İbret*, *Diyojen* gibi yayınlarda devam eder.

Siyasetten hukuka, felsefeden edebiyata pek çok alanda yazdığı makaleleriyle fikir dünyasına; roman, şiir, tiyatro ve tarihi biyografi türlerindeki eserleriyle yeni edebiyata öncülük eder. İstanbul'dan defalarca uzaklaştırılıp sürgüne gönderilir. Yine de yazmaya; mektuplarıyla, gazete yazılarıyla, eserleriyle çağdaşlarına yol göstermeye ve halkına ulaşmaya devam eder. Yazarın seçme eserlerine Türk Edebiyatı Klasikleri Dizimizde yer vermeyi sürdüreceğiz.

9 786052 954836

8 TL